

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ

ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η επίδραση των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων
στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην Ελλάδα»**

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΚΡΟΚΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ

**ΠΑΤΡΑ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ, 2026**

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή/της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**«Η επίδραση των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων
στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην Ελλάδα»**

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων καθηγητής:

Κρόκος Φραγκούλης

Συν-Επιβλέπων καθηγητής:

Παπαδάκης Ιωάννης

Περίληψη:

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει την επίδραση των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών και στην αγοραστική τους συμπεριφορά στην Ελλάδα. Για τον σκοπό αυτό, ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε ένα δείγμα 168 καταναλωτών μέσω διαδικτύου στην Ελλάδα. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με το SPSS. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων αποτελούν σημαντικούς μηχανισμούς ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στην Ελλάδα. Η αντιληπτή αξιοπιστία, η ορατότητα των λογοτύπων και οι θετικές στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων αναδεικνύονται ως οι βασικότεροι παράγοντες που συνδέονται με την εμπιστοσύνη και την αγοραστική συμπεριφορά. Τα αποτελέσματα συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό με τη διεθνή βιβλιογραφία, επιβεβαιώνοντας ότι οι πιστοποιήσεις λειτουργούν ως σήματα ασφάλειας και ποιότητας σε ένα περιβάλλον όπου οι καταναλωτές δεν μπορούν να αξιολογήσουν άμεσα τις πραγματικές διαδικασίες παραγωγής και ελέγχου. Παράλληλα, η εργασία αναδεικνύει την ανάγκη για καλύτερη επικοινωνία και εκπαίδευση των καταναλωτών, ώστε οι πιστοποιήσεις να μην γίνονται αντιληπτές μόνο ως γενικά σύμβολα εμπιστοσύνης, αλλά ως ουσιαστικοί μηχανισμοί διασφάλισης της ποιότητας και προστασίας της δημόσιας υγείας.

Λέξεις κλειδιά: Πιστοποιήσεις ποιότητας, Ασφάλεια τροφίμων, Αγοραστική συμπεριφορά. Εμπιστοσύνη, Ελλάδα.

Abstract:

The aim of this study was to examine the impact of food quality and safety certifications on consumer trust and purchasing behavior in Greece. For this purpose, questionnaires were distributed to a sample of 168 consumers via the Internet in Greece. The data were analyzed with SPSS. The results of the study showed that food quality and safety certifications are important mechanisms for strengthening consumer trust in Greece. Perceived reliability, logo visibility and positive attitudes towards food safety emerge as the main factors associated with trust and purchasing behavior. The results are largely in agreement with international literature, confirming that certifications function as safety and quality signals in an environment where consumers cannot directly evaluate the actual production and control processes. At the same time, the work highlights the need for better communication and education of consumers, so that certifications are not perceived only as general symbols of trust, but as essential mechanisms for ensuring quality and protecting public health.

Keywords: Quality certifications, Food safety, Purchasing behavior. Trust, Greece.

Πίνακας Περιεχομένων

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	7
1.1 Σκοπός και ερευνητικοί στόχοι της εργασίας	8
1.2 Συνεισφορά της μελέτης.....	9
1.3 Δομή της εργασίας.....	10
Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	11
2.1 Εισαγωγή	11
2.2 Οι έννοιες της Ποιότητας και της Ασφάλειας τροφίμων.....	11
2.3 Συστήματα και πιστοποιήσεις διαχείρισης της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων.....	16
2.4 Ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης ασφάλειας τροφίμων: Η περίπτωση του BRCGS	18
2.5 ISO 9001 και σχέση με τα Συστήματα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων	24
2.6 Η επιρροή των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών.....	26
2.7 Σύνδεση βιβλιογραφίας με το πλαίσιο της πρωτογενούς έρευνας	32
Κεφάλαιο 3: Ερευνητική μεθοδολογία.....	34
3.1 Ερευνητική προσέγγιση.....	34
3.2 Ερευνητική μέθοδος και δειγματοληψία	35
3.3 Το ερευνητικό εργαλείο	36
3.4 Τρόπος ανάλυσης των δεδομένων.....	38
Κεφάλαιο 4: Ανάλυση	39
4.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος.....	40
4.2 Περιγραφικά μέτρα.....	44
4.3 Συσχετίσεις.....	52

4.4 Ανάλυση παλινδρόμησης	55
4.5 Παραμετρικά τεστ	60
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα	66
5.1 Συμπεράσματα – Συζήτηση	66
5.2 Ερευνητικοί περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.....	69
5.3 Διοικητικές Επιπτώσεις (Implications).....	71
Βιβλιογραφία:	73
Παραρτήματα.....	78

Πίνακας Διαγραμμάτων

<i>Διάγραμμα 2.1: Παράγοντες που επηρεάζουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών απέναντι στα προϊόντα διατροφής, Πηγή: Wu et al. (2021).....</i>	<i>13</i>
<i>Διάγραμμα 2.2: Η σημασία και ο ρόλος των ιδιωτικών συστημάτων πιστοποίησης τροφίμων, Πηγή: Hu et al. (2023)</i>	<i>20</i>
<i>Διάγραμμα 4.1: Φύλο των ερωτηθέντων, Απαντήσεις σε %.....</i>	<i>40</i>
<i>Διάγραμμα 4.2: Ηλικία των ερωτηθέντων, Απαντήσεις σε %.....</i>	<i>41</i>
<i>Διάγραμμα 4.3: Εκπαίδευση των ερωτηθέντων, Απαντήσεις σε %.....</i>	<i>42</i>
<i>Διάγραμμα 4.4: Εισόδημα των ερωτηθέντων, Απαντήσεις σε %</i>	<i>42</i>
<i>Διάγραμμα 4.5: Μέσοι όροι ανά ενότητα του ερωτηματολογίου.....</i>	<i>52</i>

Πίνακας Πινάκων

Πίνακας 2.1: Διαφορές ανάμεσα στα συστήματα πιστοποίησης ISO 22000 και BRCGS	22
Πίνακας 2.2: Σύγκριση ISO 9001 (ΣΔΠ) και ΣΔΑΤ.....	25
Πίνακας 2.3: Σύνοψη της επισκόπησης.....	30
Πίνακας 3.1: Ερωτήσεις του ερωτηματολογίου	36
Πίνακας 4.1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος	43
Πίνακας 4.2: Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων ...	45
Πίνακας 4.3: Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων.....	46
Πίνακας 4.4: Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα.....	48
Πίνακας 4.5: Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά.....	49
Πίνακας 4.6: Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά.....	51
Πίνακας 4.7: Σύνοψη περιγραφικών μέτρων.....	52
Πίνακας 4.8: Συσχετίσεις ανάμεσα στις διαστάσεις του ερωτηματολογίου.....	54
Πίνακας 4.9: Ανάλυση Γραμμικής παλινδρόμησης – Εξαρτημένη μεταβλητή: Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα	56
Πίνακας 4.10: Ανάλυση Γραμμικής παλινδρόμησης – Εξαρτημένη μεταβλητή: Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων.....	58
Πίνακας 4.11: Independent T-tests με βάση το φύλο	60
Πίνακας 4.12: One-way ANOVA με βάση την εκπαίδευση.....	61
Πίνακας 4.13: One-way ANOVA με βάση το εισόδημα.....	62
Πίνακας 4.14: One-way ANOVA με βάση την ηλικία	64

Συντομογραφίες και Ακρωνύμια

ANOVA - Analysis of Variance (Ανάλυση Διακύμανσης)

BRCGS – British Retail Consortium Global Standards

BRICS – Brazil, Russia, India, China, South Africa (Διακυβερνητική συμμαχία των χωρών Βραζιλίας, Ρωσίας, Ινδίας, Κίνας, Νότιας Αφρικής)

CFA – Confirmatory Factor Analysis (Επιβεβαιωτική Παραγοντική Ανάλυση)

EFA – Exploratory Factor Analysis (Διερευνητική Παραγοντική Ανάλυση)

FSSC – Foundation for Food Safety Certification

GFSI – Global Food Safety Initiative

GMP – Good Manufacturing Practices

HACCP – Hazard Analysis and Critical Control Points (Ανάλυση Κινδύνων και Κρίσιμα Σημεία Ελέγχου)

IAF – International Accreditation Forum

ISO – International Organization for Standardization (Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης)

MANOVA – Multivariate Analysis of Variance (Πολυμεταβλητή Ανάλυση Διακύμανσης)

MNL – Multinomial Logistic Regression (Πολυωνυμική Λογιστική Παλινδρόμηση)

PCA – Principal Component Analysis (Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών)

PRISMA-ScR – Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses extension for Scoping Reviews)

SEM – Structural Equation Modeling (Μοντελοποίηση Δομικών Εξισώσεων)

SPSS – Statistical Package for Social Sciences

SQF – Safe Quality Food

GTO – Γενετικά Τροποποιημένοι Οργανισμοί

ΣΔΑΤ – Σύστημα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων

ΣΔΠ – Σύστημα Διαχείρισης Ποιότητας

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Σκοπός και ερευνητικοί στόχοι της εργασίας

Η ασφάλεια και η ποιότητα των τροφίμων αποτελούν ζητήματα ιδιαίτερης σημασίας για τις σύγχρονες κοινωνίες, καθώς συνδέονται άμεσα με την προστασία της δημόσιας υγείας, την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και τη βιωσιμότητα του αγροδιατροφικού τομέα (Borda et al., 2021; Simoglou & Roditakis; Zanetta et al., 2022). Τα τελευταία χρόνια, η παγκοσμιοποίηση των αγορών τροφίμων, η αυξημένη πολυπλοκότητα των εφοδιαστικών αλυσίδων και η εμφάνιση διατροφικών κρίσεων και σκανδάλων έχουν ενισχύσει την ανησυχία των καταναλωτών σχετικά με την ασφάλεια των προϊόντων που καταναλώνουν. Στο πλαίσιο αυτό, οι πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων, όπως το ISO 22000, το HACCP και ιδιωτικά σχήματα πιστοποίησης όπως το BRCGS, έχουν αναδειχθεί ως σημαντικοί μηχανισμοί διασφάλισης ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων, ελέγχου κινδύνων και ενίσχυσης της εμπιστοσύνης προς τις επιχειρήσεις τροφίμων. Σε αυτό το πλαίσιο, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της επίδρασης των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών και στην αγοραστική τους συμπεριφορά στην Ελλάδα. Η έρευνα επικεντρώνεται στον βαθμό ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των καταναλωτών σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων, στην αντιληπτή αξιοπιστία των συστημάτων πιστοποίησης, καθώς και στον ρόλο των λογοτύπων και των ετικετών πιστοποίησης στις συσκευασίες των τροφίμων κατά τη διαδικασία λήψης αγοραστικών αποφάσεων. Ειδικότερα, οι βασικοί ερευνητικοί στόχοι της εργασίας είναι οι εξής:

- Να διερευνηθεί το επίπεδο ευαισθητοποίησης και γνώσης των καταναλωτών σχετικά με τις πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων.
- Να εξεταστεί η αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων τροφίμων από την πλευρά των καταναλωτών.
- Να αναλυθεί η επίδραση των πιστοποιήσεων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς τα τρόφιμα και τις επιχειρήσεις παραγωγής.
- Να διερευνηθεί ο ρόλος των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στις αγοραστικές αποφάσεις των καταναλωτών.

- Να εξεταστεί η σχέση μεταξύ της ασφάλειας τροφίμων, της εμπιστοσύνης και της αγοραστικής συμπεριφοράς.
- Να διερευνηθούν πιθανές διαφοροποιήσεις στις στάσεις και αντιλήψεις των καταναλωτών με βάση δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως το φύλο, η ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης και το εισόδημα.

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να συμβάλει τόσο στη θεωρητική κατανόηση της σχέσης μεταξύ πιστοποιήσεων τροφίμων και καταναλωτικής εμπιστοσύνης όσο και στην παροχή χρήσιμων πρακτικών συμπερασμάτων για επιχειρήσεις, οργανισμούς πιστοποίησης και φορείς χάραξης πολιτικής στον τομέα της ασφάλειας τροφίμων.

1.2 Συνεισφορά της μελέτης

Η παρούσα μελέτη συμβάλλει στην ενίσχυση της βιβλιογραφίας που είναι σχετική με την ασφάλεια τροφίμων και της καταναλωτικής συμπεριφοράς, καθώς εξετάζει συνδυαστικά την επίδραση των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη και στις αγοραστικές αποφάσεις των καταναλωτών στην ελληνική αγορά. Παρότι οι πιστοποιήσεις όπως το ISO 22000 και το HACCP αποτελούν πλέον βασικά εργαλεία διασφάλισης ποιότητας, ασφάλειας τροφίμων και συμμόρφωσης στον αγροδιατροφικό τομέα, η εμπειρική διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οι Έλληνες καταναλωτές αντιλαμβάνονται και αξιολογούν αυτές τις πιστοποιήσεις παραμένει σχετικά περιορισμένη. Η εργασία καλύπτει αυτό το ερευνητικό κενό, εστιάζοντας όχι μόνο στην εμπιστοσύνη προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα, αλλά και στον ρόλο της ενημέρωσης, της αντιληπτής αξιοπιστίας και της οπτικής παρουσίας των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στις συσκευασίες τροφίμων.

Επιπλέον, η μελέτη προσφέρει σημαντικές πρακτικές και διοικητικές προεκτάσεις για τις επιχειρήσεις τροφίμων, τους οργανισμούς πιστοποίησης και τους φορείς χάραξης πολιτικής. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι πιστοποιήσεις μπορούν να αποτελέσουν στρατηγικό εργαλείο διαφοροποίησης και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα όταν συνοδεύονται από αποτελεσματική επικοινωνία και ορατή παρουσία στις συσκευασίες των προϊόντων. Παράλληλα, αναδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης της ενημέρωσης και εκπαίδευσης των καταναλωτών σχετικά με τη

σημασία και το περιεχόμενο των πιστοποιήσεων, ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω η εμπιστοσύνη προς το σύστημα ασφάλειας τροφίμων.

Τέλος, η παρούσα εργασία συμβάλλει και μεθοδολογικά, καθώς αξιοποιεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ποσοτικής ανάλυσης που συνδυάζει περιγραφική στατιστική, έλεγχο αξιοπιστίας, ανάλυση συσχετίσεων, γραμμική παλινδρόμηση και παραμετρικούς ελέγχους διαφορών. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει τη συστηματική διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την εμπιστοσύνη και την αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών, προσφέροντας μια όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τον ρόλο των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στη σύγχρονη ελληνική αγορά.

1.3 Δομή της εργασίας

Η εργασία αποτελείται από πέντε βασικά κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εισαγωγή της μελέτης, όπου αναλύεται το ερευνητικό πρόβλημα, ο σκοπός, οι ερευνητικοί στόχοι και η συνεισφορά της εργασίας. Το δεύτερο κεφάλαιο περιλαμβάνει τη βιβλιογραφική επισκόπηση σχετικά με τις έννοιες της ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων, τα συστήματα και τις πιστοποιήσεις ποιότητας (όπως ISO 22000, HACCP και BRCGS), την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και την επίδραση των πιστοποιήσεων στην αγοραστική συμπεριφορά. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ερευνητική μεθοδολογία, όπου περιγράφονται η ερευνητική προσέγγιση, η μέθοδος συλλογής δεδομένων, η διαδικασία δειγματοληψίας και οι στατιστικές τεχνικές ανάλυσης που εφαρμόστηκαν μέσω του λογισμικού SPSS. Το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την ανάλυση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης, η σύγκρισή τους με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι θεωρητικές και πρακτικές προεκτάσεις της έρευνας, καθώς και οι περιορισμοί και οι προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική Επισκόπηση

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκόπηση της διατριβής. Το κεφάλαιο περιέχει επτά ενότητες που αναλύουν τις έννοιες της ποιότητας και της ασφάλειας των τροφίμων, τα συστήματα και τις πιστοποιήσεις διαχείρισης της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων, τα ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης ασφάλειας τροφίμων καθώς και την επιρροή των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών μέσα από την ανάλυση προηγούμενων εμπειρικών ερευνών. Επίσης, καταγράφεται η σύνδεση της διεθνούς βιβλιογραφίας με το πλαίσιο της πρωτογενούς έρευνας που έχει πραγματοποιηθεί.

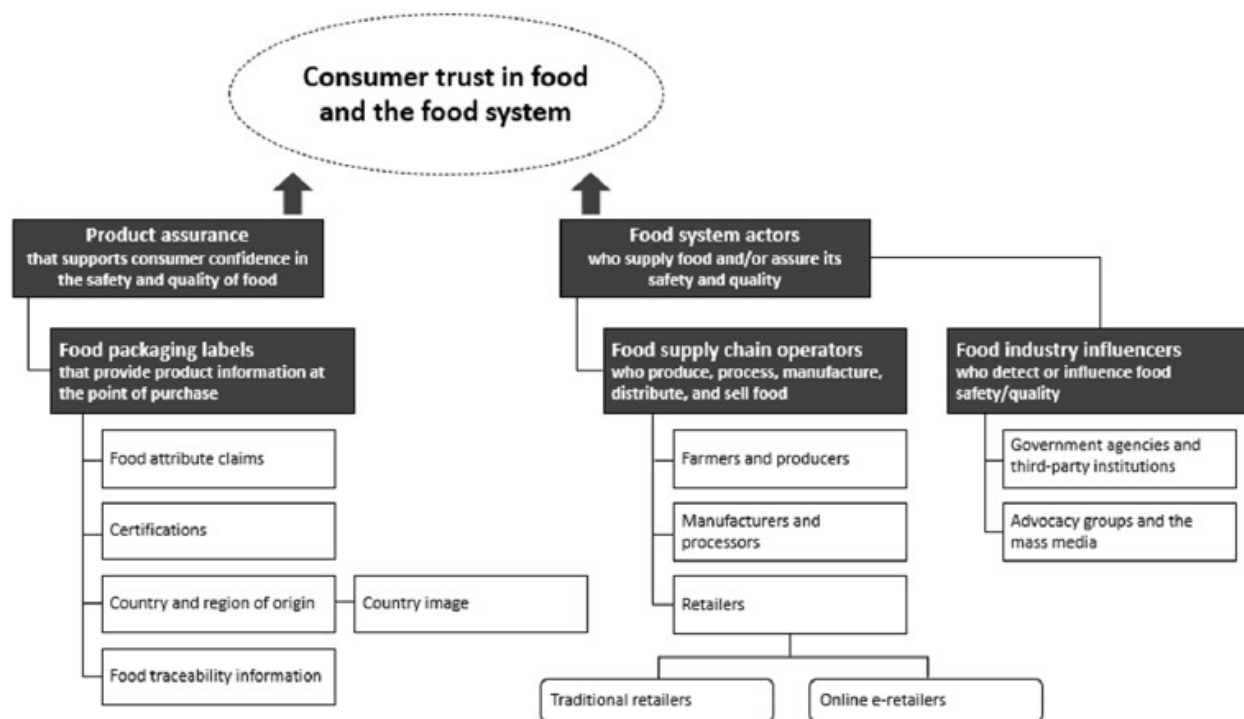
2.2 Οι έννοιες της Ποιότητας και της Ασφάλειας τροφίμων

Σύμφωνα με το πρότυπο ISO 9000, η ποιότητα ορίζεται ως ο «βαθμός στον οποίο ένα σύνολο εγγενών χαρακτηριστικών ενός αντικειμένου ικανοποιεί απαιτήσεις» (ISO, 2015). Ο ορισμός αυτός υποδηλώνει ότι η ποιότητα δεν αποτελεί απόλυτη έννοια, αλλά συνδέεται με τον βαθμό στον οποίο ένα προϊόν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες, τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των ενδιαφερόμενων μερών. Στον τομέα των τροφίμων, η ποιότητα περιλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως η γεύση, η θρεπτική αξία, η φρεσκάδα, η εμφάνιση, η αξιοπιστία και η συμμόρφωση με τις προδιαγραφές παραγωγής. Αντίστοιχα, το πρότυπο ISO 22000 ορίζει την ασφάλεια τροφίμων ως τη διασφάλιση ότι τα τρόφιμα δεν θα προκαλέσουν βλάβη στον καταναλωτή όταν παρασκευάζονται ή/και καταναλώνονται σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρήση τους (ISO, 2018). Η έννοια της ασφάλειας τροφίμων επικεντρώνεται στον εντοπισμό, την πρόληψη και τον έλεγχο βιολογικών, χημικών και φυσικών κινδύνων σε όλα τα στάδια της αλυσίδας τροφίμων, από την παραγωγή έως την τελική κατανάλωση. Οι δύο έννοιες είναι στενά συνδεδεμένες αλλά όχι ταυτόσημες. Η ποιότητα αναφέρεται στο σύνολο των χαρακτηριστικών που καθορίζουν την αξία ενός προϊόντος για τον καταναλωτή, ενώ η ασφάλεια αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση της ποιότητας και σχετίζεται πρωτίστως με την προστασία της υγείας του καταναλωτή. Ένα τρόφιμο μπορεί να θεωρείται υψηλής ποιότητας μόνο εφόσον είναι πρωτίστως ασφαλές για κατανάλωση, γεγονός που εξηγεί

γιατί τα σύγχρονα συστήματα διαχείρισης ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων επιδιώκουν τη συνδυασμένη διαχείριση και των δύο διαστάσεων.

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς, η ποιότητα και η ασφάλεια των τροφίμων αποτελούν δύο θεμελιώδεις και αλληλένδετες έννοιες στον αγροδιατροφικό τομέα, που διαμορφώνουν τόσο τις διαδικασίες παραγωγής όσο και τις αντιλήψεις των καταναλωτών (Morales-de la Peña, et al., 2019; Kotsanopoulos & Arvanitoyannis, 2017). Τις τελευταίες δεκαετίες, η αυξανόμενη παγκοσμιοποίηση των αλυσίδων εφοδιασμού τροφίμων, οι επαναλαμβανόμενες κρίσεις ασφάλειας των τροφίμων και η αυξημένη ευαισθητοποίηση των καταναλωτών έχουν εντείνει το ακαδημαϊκό και πολιτικό ενδιαφέρον για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ορίζονται, διαχειρίζονται και αντιλαμβάνονται η ποιότητα και η ασφάλεια. Όπως αναφέρεται και από τους Wu et al. (2021), η ποιότητα και η ασφάλεια των τροφίμων αντιπροσωπεύουν διακριτές αλλά συμπληρωματικές διαστάσεις που επηρεάζουν από κοινού την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και τη συμπεριφορά τους ως προς τις αγορές.

Οι Wu et al. (2021) συμπληρώνουν ότι η ποιότητα των τροφίμων είναι μια πολυδιάστατη έννοια που δεν έχει καθολικά αποδεκτό ορισμό, καθώς εξαρτάται από την οπτική γωνία των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών που εμπλέκονται στο σύστημα τροφίμων. Από την άποψη της παραγωγής και της ρύθμισης, η ποιότητα συνδέεται συνήθως με τη συμμόρφωση σε προκαθορισμένα τεχνικά πρότυπα, προδιαγραφές και νομικές απαιτήσεις. Αντίθετα, από την πλευρά του καταναλωτή, η ποιότητα των τροφίμων είναι σε μεγάλο βαθμό υποκειμενική και περιλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως η γεύση, η φρεσκάδα, η εμφάνιση, η θρεπτική αξία και η συνολική αισθητηριακή ικανοποίηση. Αυτή η διάκριση έχει οδηγήσει τους μελετητές να διαφοροποιήσουν την αντικειμενική ποιότητα, η οποία μπορεί να μετρηθεί μέσω τυποποιημένων κριτηρίων και εργαστηριακών ελέγχων, από την αντιληπτή ποιότητα, η οποία αντανάκλα τις ατομικές αξιολογήσεις των καταναλωτών που διαμορφώνονται μέσω της εμπειρίας, των προσδοκιών και των διαθέσιμων πληροφοριών (Kotsanopoulos & Arvanitoyannis, 2017; Wu et al., 2021). Ένα άλλο κρίσιμο χαρακτηριστικό, είναι ότι συνδεδεμένη με την ποιότητα, είναι η έννοια της εμπιστοσύνης απέναντι στα τρόφιμα, σύμφωνα πάντα με τις απόψεις των καταναλωτών. Σε αυτό το πλαίσιο, οι Wu et al. (2021) παραθέτουν ένα ολοκληρωμένο μοντέλο που αναλύει τους κρίσιμους παράγοντες ενίσχυσης της εμπιστοσύνης απέναντι στα προϊόντα διατροφής (βλέπε διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1: Παράγοντες που επηρεάζουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών απέναντι στα προϊόντα διατροφής, Πηγή: Wu et al. (2021)

Το διάγραμμα παρουσιάζει τους βασικούς παράγοντες που διαμορφώνουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς τα τρόφιμα και το συνολικό σύστημα τροφίμων. Σύμφωνα με το μοντέλο, η εμπιστοσύνη επηρεάζεται από δύο κύριες διαστάσεις: αφενός από τη διασφάλιση της ποιότητας και της ασφάλειας των προϊόντων μέσω πληροφοριών που παρέχονται στον καταναλωτή (ετικέτες, πιστοποιήσεις, πληροφορίες ιχνηλασιμότητας και χώρας προέλευσης) και αφετέρου από τους φορείς που συμμετέχουν στην αλυσίδα τροφίμων, όπως οι παραγωγοί, οι μεταποιητές, οι λιανοπωλητές και οι δημόσιοι ή ιδιωτικοί οργανισμοί ελέγχου. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ρόλος των πιστοποιήσεων, οι οποίες εμφανίζονται ως βασικό μέσο παροχής εγγυήσεων προς τον καταναλωτή σχετικά με την ποιότητα και την ασφάλεια των τροφίμων. Το διάγραμμα υποδηλώνει ότι η εμπιστοσύνη δεν βασίζεται μόνο στα χαρακτηριστικά του προϊόντος, αλλά και στην αξιοπιστία των θεσμών και των οργανισμών που συμμετέχουν στην παραγωγή, τον έλεγχο και τη διάθεση των τροφίμων. Για τον λόγο αυτό, οι πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων αποτελούν σημαντικό μηχανισμό ενίσχυσης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, καθώς

λειτουργούν ως σύνδεσμος μεταξύ του προϊόντος, των επιχειρήσεων τροφίμων και των καταναλωτών.

Σε σχέση λοιπόν και με το μοντέλο που φαίνεται στο σχήμα 2.1, η ασφάλεια των τροφίμων αναφέρεται συγκεκριμένα στη διασφάλιση ότι τα τρόφιμα δεν θα προκαλέσουν βλάβη στον καταναλωτή όταν παρασκευάζονται και καταναλώνονται σύμφωνα με την προβλεπόμενη χρήση τους. Εστιάζει στην πρόληψη, την εξάλειψη ή τη μείωση των κινδύνων που μπορεί να θέσουν σε κίνδυνο την ανθρώπινη υγεία, συμπεριλαμβανομένων των βιολογικών, χημικών και φυσικών κινδύνων. Σε αντίθεση με τα ευρύτερα χαρακτηριστικά ποιότητας, η ασφάλεια των τροφίμων θεωρείται γενικά αδιαπραγμάτευτη, καθώς η μη τήρησή της μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες για τη δημόσια υγεία (Chen, 2008). Ως εκ τούτου, η ασφάλεια των τροφίμων συνδέεται στενά με τα ρυθμιστικά πλαίσια, τους μηχανισμούς ελέγχου και τις συστηματικές προσεγγίσεις διαχείρισης κινδύνων (Chen, 2008) που εφαρμόζονται σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων.

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω η ποιότητα των τροφίμων και η ασφάλεια των τροφίμων είναι βαθιά αλληλένδετες. Η ασφάλεια των τροφίμων θεωρείται συχνά προαπαιτούμενο για την ποιότητα, καθώς τα προϊόντα που θεωρούνται μη ασφαλή δεν μπορούν να θεωρηθούν υψηλής ποιότητας, ανεξάρτητα από τις οργανοληπτικές ή διατροφικές τους ιδιότητες. Αντίστροφα, η ασφάλεια των τροφίμων μπορεί να ενισχύσει τη συνολική αντίληψη για την ποιότητα, ιδίως σε αγορές όπου οι καταναλωτές αντιμετωπίζουν ασυμμετρία πληροφοριών και δεν είναι σε θέση να γνωρίζουν τις συνθήκες παραγωγής τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι καταναλωτές βασίζονται σε μεγάλο βαθμό σε εξωτερικά στοιχεία και σήματα για να συμπεράνουν τόσο τα χαρακτηριστικά ασφάλειας όσο και τα χαρακτηριστικά ποιότητας.

Μια βασική θεωρητική συμβολή στην κατανόηση της ποιότητας των τροφίμων έγκειται στην κατηγοριοποίηση των χαρακτηριστικών των προϊόντων σε χαρακτηριστικά αναζήτησης, εμπειρίας και αξιοπιστίας (Ashwood et al., 2026). Τα χαρακτηριστικά αναζήτησης, όπως η τιμή ή η συσκευασία, μπορούν να αξιολογηθούν πριν από την αγορά, ενώ τα χαρακτηριστικά εμπειρίας, όπως η γεύση και η υφή, αξιολογούνται μόνο μετά την κατανάλωση. Ωστόσο, τα χαρακτηριστικά αξιοπιστίας, όπως η ασφάλεια των τροφίμων, οι μέθοδοι παραγωγής και η συμμόρφωση με τα πρότυπα υγιεινής, δεν μπορούν να επαληθευτούν εύκολα ακόμη και μετά την κατανάλωση (Ashwood et al., 2021). Η ασφάλεια των τροφίμων εμπίπτει κυρίως στην

κατηγορία των χαρακτηριστικών αξιοπιστίας, γεγονός που την καθιστά ιδιαίτερα εξαρτημένη από μηχανισμούς οικοδόμησης εμπιστοσύνης, όπως πιστοποιήσεις, ετικέτες και θεσμική εποπτεία (Chandrapala et al., 2012; Schoenfuss & Lillemo, 2014).

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των συστημάτων τροφίμων έχει ενισχύσει περαιτέρω τη σημασία της αντιληπτής ασφάλειας των τροφίμων. Οι καταναλωτές απομακρύνονται όλο και περισσότερο από τις διαδικασίες παραγωγής τροφίμων, γεγονός που εντείνει την αβεβαιότητα και τον αντιληπτό κίνδυνο. Σε αυτό το πλαίσιο, η έννοια της αντίληψης του κινδύνου διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο. Όπως αναφέρουν και οι Tonsor et al. (2009), η αντίληψη του κινδύνου αναφέρεται στην υποκειμενική εκτίμηση των καταναλωτών σχετικά με την πιθανότητα και τη σοβαρότητα των πιθανών κινδύνων που σχετίζονται με τα τρόφιμα. Οι τελευταίοι συμπληρώνουν ότι τα υψηλά επίπεδα αντιληπτού κινδύνου συνδέονται με αυξημένη ζήτηση για μηχανισμούς διαβεβαίωσης, όπως συστήματα διασφάλισης ποιότητας και πιστοποιήσεις ασφάλειας των τροφίμων.

Τέλος, η ποιότητα και η ασφάλεια των τροφίμων εντάσσονται όλο και περισσότερο σε ευρύτερες συζητήσεις σχετικά με τη βιωσιμότητα, την ηθική και την εταιρική ευθύνη (Garcia et al., 2020; Lanker et al., 2021). Οι σύγχρονοι καταναλωτές συχνά συνδέουν τα υψηλής ποιότητας και ασφαλή προϊόντα διατροφής με υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές, διαφάνεια και τήρηση διεθνώς αναγνωρισμένων προτύπων. Κατά συνέπεια, η ποιότητα και η ασφάλεια δεν θεωρούνται πλέον αποκλειστικά τεχνικές απαιτήσεις, αλλά στρατηγικά στοιχεία διαφοροποίησης της αγοράς και ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Κλείνοντας λοιπόν αυτή την ενότητα, η ανάλυση της βιβλιογραφίας έδειξε ότι η ποιότητα και η ασφάλεια των τροφίμων αποτελούν σύνθετες και πολυδιάστατες έννοιες που εκτείνονται πέρα από την τεχνική συμμόρφωση και περιλαμβάνουν τις αντιλήψεις των καταναλωτών, την εμπιστοσύνη και την εκτίμηση κινδύνου. Ενώ η ασφάλεια εστιάζει στην προστασία της υγείας των καταναλωτών μέσω του συστηματικού ελέγχου των κινδύνων, η ποιότητα των τροφίμων ενσωματώνει ένα ευρύτερο σύνολο χαρακτηριστικών που επηρεάζουν την ικανοποίηση και τις αποφάσεις αγοράς. Η αλληλεπίδραση μεταξύ αντικειμενικών προτύπων και υποκειμενικών αντιλήψεων υπογραμμίζει τον κρίσιμο ρόλο παραγόντων, όπως οι πιστοποιήσεις και οι ετικέτες ποιότητας, στη διαμόρφωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών.

2.3 Συστήματα και πιστοποιήσεις διαχείρισης της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων

Σύμφωνα με τους Schleifer & Sun (2020), τα συστήματα διαχείρισης της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων έχουν αναδειχθεί σε βασικά εργαλεία για τη διασφάλιση της συνεπούς παραγωγής ασφαλών και υψηλής ποιότητας τροφίμων σε όλο και πιο πολύπλοκες και παγκοσμιοποιημένες αλυσίδες εφοδιασμού. Τα συστήματα αυτά παρέχουν δομημένα πλαίσια μέσω των οποίων οι επιχειρήσεις του τομέα των τροφίμων μπορούν να εντοπίζουν κινδύνους, να τυποποιούν διαδικασίες και να αποδεικνύουν τη συμμόρφωσή τους με τις κανονιστικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις της αγοράς (Schleifer & Sun, 2020; Hu et al., 2023). Σε αυτό το πλαίσιο, οι πιστοποιήσεις ασφάλειας και ποιότητας των τροφίμων λειτουργούν όχι μόνο ως εσωτερικά εργαλεία διαχείρισης, αλλά και ως εξωτερικά σήματα αξιοπιστίας και εγκυρότητας για τους καταναλωτές και άλλους ενδιαφερόμενους.

Σε εννοιολογικό επίπεδο, και όπως αναφέρεται από τους Hu et al. (2023) και Hu & Zheng (2026), τα συστήματα διαχείρισης της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων βασίζονται στην αρχή του προληπτικού ελέγχου και όχι στην αντιδραστική επιθεώρηση. Οι παραδοσιακές δοκιμές τελικών προϊόντων έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς για τη διασφάλιση της ασφάλειας των τροφίμων, καθώς οι κίνδυνοι δεν είναι πάντα ανιχνεύσιμοι μετά την παραγωγή και τα περιστατικά μόλυνσης μπορούν να έχουν εκτεταμένες συνέπειες. Ως εκ τούτου, τα σύγχρονα συστήματα διαχείρισης δίνουν έμφαση στη συστηματική παρακολούθηση, το σωστό σχεδιασμό, την τεκμηρίωση και συνεχή βελτίωση σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων, από την πρωτογενή παραγωγή έως την τελική κατανάλωση.

Μία από τις πιο αναγνωρισμένες προσεγγίσεις στη διαχείριση της ασφάλειας των τροφίμων είναι το σύστημα ανάλυσης κινδύνων και κρίσιμων σημείων ελέγχου (HACCP). Το HACCP είναι ένα επιστημονικά τεκμηριωμένο, προληπτικό σύστημα που έχει σχεδιαστεί για τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και τον έλεγχο κινδύνων που είναι σημαντικοί για την ασφάλεια των τροφίμων (Fotopoulos et al., 2011). Η μεθοδολογία του εστιάζει στην ανάλυση πιθανών βιολογικών, χημικών και φυσικών κινδύνων και στον καθορισμό κρίσιμων σημείων ελέγχου, στα οποία οι κίνδυνοι αυτοί μπορούν να προληφθούν, να εξαλειφθούν ή να μειωθούν σε αποδεκτά επίπεδα. Η δομημένη φύση του HACCP επιτρέπει στις επιχειρήσεις τροφίμων να διαχειρίζονται συστηματικά τους κινδύνους για την ασφάλεια των τροφίμων και έχει υιοθετηθεί

ευρέως ως υποχρεωτικό ή συνιστώμενο πλαίσιο βάσει των εθνικών και διεθνών κανονισμών για την ασφάλεια των τροφίμων (Fotopoulos et al., 2011; Sun & Ockerman, 2005).

Αν και το HACCP παρέχει μια σταθερή βάση για τον έλεγχο των κινδύνων, δεν λειτουργεί μεμονωμένα. Με την πάροδο του χρόνου, η ανάγκη για πιο ολοκληρωμένες και ενοποιημένες προσεγγίσεις διαχείρισης, οδήγησε στην ανάπτυξη διεθνώς τυποποιημένων συστημάτων διαχείρισης της ασφάλειας των τροφίμων, με πιο αξιοσημείωτο το ISO 22000. Όπως αναφέρουν και οι Chen et al. (2020), το ISO 22000 βασίζεται στις αρχές του HACCP, ενσωματώνοντας παράλληλα στοιχεία διαχείρισης ποιότητας, επικοινωνίας και οργανωτικής ευθύνης. Παρέχει ένα ολιστικό πλαίσιο που εφαρμόζεται σε όλους τους οργανισμούς της αλυσίδας τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών, των μεταποιητών, των διανομέων και των λιανοπωλητών.

Το ISO 22000 τονίζει τη σημασία της διαδραστικής επικοινωνίας, της διαχείρισης συστημάτων, των προαπαιτούμενων προγραμμάτων και της συνεχούς βελτίωσης (Escanciano & Santos-Vijande, 2014; Chen et al., 2020). Ενσωματώνοντας τις απαιτήσεις ασφάλειας των τροφίμων σε μια ευρύτερη δομή συστήματος διαχείρισης, επιτρέπει στους οργανισμούς να ευθυγραμμίσουν τους στόχους ασφάλειας των τροφίμων με τη συνολική επιχειρηματική στρατηγική. Αυτή η ενσωμάτωση ενισχύει τη συνέπεια, τη λογοδοσία και τη διαφάνεια, ενώ διευκολύνει τη συμμόρφωση τόσο με τις κανονιστικές απαιτήσεις όσο και με τις προσδοκίες της αγοράς (Escanciano & Santos-Vijande, 2014; Chen et al., 2020). Ως αποτέλεσμα, το ISO 22000 συχνά θεωρείται ως μια πιο προηγμένη και ολοκληρωμένη πιστοποίηση σε σύγκριση με την αυτόνομη εφαρμογή του HACCP.

Από οργανωτική άποψη, η υιοθέτηση πιστοποιήσεων ασφάλειας και ποιότητας τροφίμων προσφέρει πολλαπλά οφέλη. Αυτά περιλαμβάνουν βελτιωμένο εσωτερικό έλεγχο διαδικασιών, μείωση των περιστατικών ασφάλειας τροφίμων, ενισχυμένη λειτουργική αποδοτικότητα και βελτιωμένη πρόσβαση σε εγχώριες και διεθνείς αγορές (Psomas & Kafetzopoulos, 2015). Η πιστοποίηση μπορεί επίσης να ενισχύσει τις σχέσεις με τους προμηθευτές και τους επιχειρηματικούς εταίρους, καθιερώνοντας κοινά πρότυπα και προσδοκίες σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού. Επιπλέον, οι πιστοποιημένοι οργανισμοί μπορούν να αποκτήσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα διαφοροποιώντας τα προϊόντα τους σε αγορές που χαρακτηρίζονται από υψηλό

ενδιαφέρον των καταναλωτών για θέματα ασφάλειας τροφίμων (Jin et al., 2008; Psomas & Kafetzopoulos, 2015).

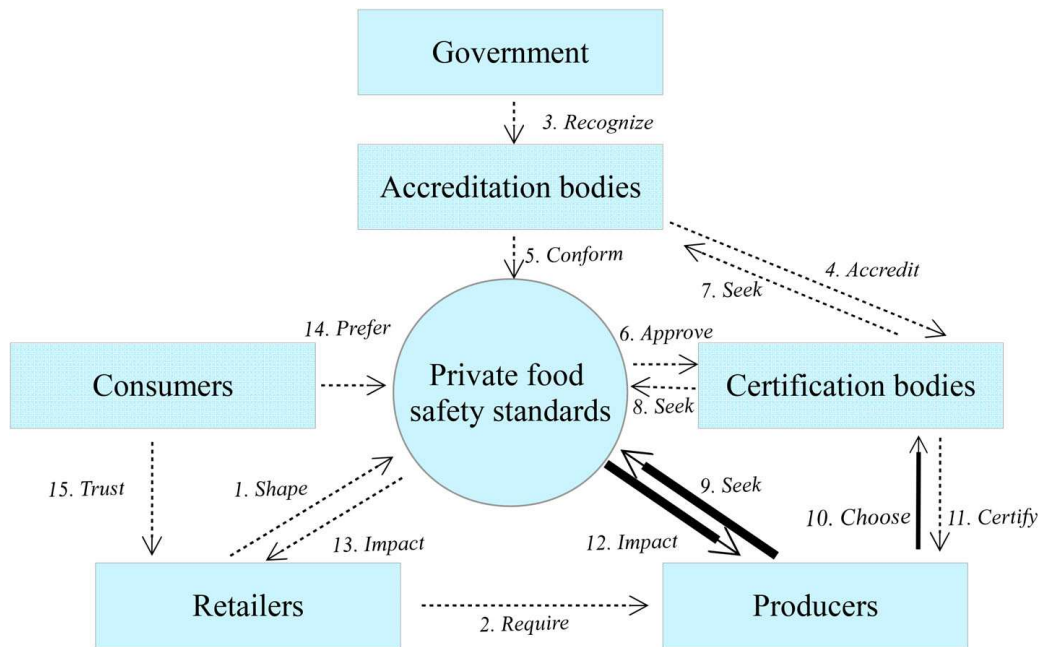
Παρά τα πλεονεκτήματα αυτά, η εφαρμογή συστημάτων διαχείρισης της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων δεν είναι χωρίς προκλήσεις. Οι διαδικασίες πιστοποίησης απαιτούν συχνά σημαντικές οικονομικές επενδύσεις, εκπαίδευση του προσωπικού και διοικητικές προσπάθειες, οι οποίες μπορεί να αποτελούν εμπόδια, ιδίως για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (Bas et al., 2007). Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα της πιστοποίησης εξαρτάται όχι μόνο από την τυπική συμμόρφωση, αλλά και από την πραγματική δέσμευση για την καλλιέργεια της ασφάλειας των τροφίμων εντός των οργανισμών (Vioilaris et al., 2008). Φαίνεται λοιπόν ότι η επιφανειακή ή καθαρά συμβολική υιοθέτηση προτύπων μπορεί να υπονομεύσει τον επιδιωκόμενο σκοπό τους και να μειώσει την αξιοπιστία τους στα μάτια των καταναλωτών.

Εν κατακλείδι, τα συστήματα διαχείρισης της ασφάλειας των τροφίμων, όπως το HACCP και το ISO 22000, αποτελούν κρίσιμα μέσα για την προστασία της δημόσιας υγείας και τη διασφάλιση της συνέπειας στην παραγωγή τροφίμων. Πέρα από τις τεχνικές και οργανωτικές τους λειτουργίες, αυτές οι πιστοποιήσεις αποτελούν σημαντικά σημάδια εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας σε αγορές που χαρακτηρίζονται από αβεβαιότητα και ασυμμετρία πληροφοριών. Ο ρόλος τους στη διαμόρφωση της αντίληψης των καταναλωτών για την ασφάλεια και την ποιότητα υπογραμμίζει τη σημασία τους για την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και τη συμπεριφορά τους ως προς τις αγορές, παρέχοντας ένα απαραίτητο υπόβαθρο για την εξέταση του τρόπου με τον οποίο οι πιστοποιήσεις επηρεάζουν την εμπιστοσύνη και τη λήψη αποφάσεων στην ελληνική και διεθνή αγορά τροφίμων.

2.4 Ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης ασφάλειας τροφίμων: Η περίπτωση του BRCGS

Εκτός από τα διεθνώς αναγνωρισμένα δημόσια και διεθνή πρότυπα, τα ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης ασφάλειας τροφίμων έχουν αποκτήσει όλο και μεγαλύτερη σημασία στον παγκόσμιο αγροδιατροφικό τομέα. Τα συστήματα αυτά αναπτύσσονται κυρίως από ιδιωτικούς οργανισμούς, βιομηχανικές ενώσεις ή μεγάλους ομίλους λιανικής πώλησης και έχουν σχεδιαστεί για να ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες

απαιτήσεις της αγοράς, ιδίως σε περιβάλλοντα λιανικής πώλησης με έντονο ανταγωνισμό (Hu et al., 2023). Με την πάροδο του χρόνου, τα ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης έχουν καταστεί βασικοί μηχανισμοί διακυβέρνησης στις αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων, συμπληρώνοντας συχνά ή και, σε ορισμένες περιπτώσεις, υπερβαίνοντας τις δημόσιες κανονιστικές απαιτήσεις. Η σημασία τους αλλά και η πολυδιάστατη λειτουργία τους αποτυπώνεται στο διάγραμμα 2.2, που δείχνει πως τα ιδιωτικά συστήματα πιστοποιήσεων αλληλοεπιδρούν με καταναλωτές, παραγωγούς τροφίμων, κυβερνητικούς φορείς, φορείς της αγοράς, κτλ.. Ειδικότερα, το μοντέλο που παρατίθεται από τους Hu et al. (2023) απεικονίζει το οικοσύστημα που διαμορφώνεται γύρω από τα ιδιωτικά πρότυπα ασφάλειας τροφίμων και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των βασικών εμπλεκόμενων φορέων. Στο κέντρο βρίσκονται τα ιδιωτικά πρότυπα ασφάλειας τροφίμων, τα οποία επηρεάζονται και επηρεάζουν παραγωγούς, λιανοπωλητές, φορείς πιστοποίησης, φορείς διαπίστευσης, κυβερνητικούς οργανισμούς και καταναλωτές. Οι παραγωγοί επιλέγουν να πιστοποιηθούν σύμφωνα με συγκεκριμένα πρότυπα, ενώ οι φορείς πιστοποίησης αξιολογούν τη συμμόρφωσή τους και χορηγούν τις αντίστοιχες πιστοποιήσεις. Παράλληλα, οι φορείς διαπίστευσης και οι κυβερνητικές αρχές διασφαλίζουν την αξιοπιστία και τη νομιμότητα της διαδικασίας πιστοποίησης. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι λιανοπωλητές και οι καταναλωτές, οι οποίοι επηρεάζουν έμμεσα τη διάδοση των ιδιωτικών προτύπων μέσω των απαιτήσεων και των προτιμήσεών τους. Οι λιανοπωλητές συχνά απαιτούν από τους προμηθευτές τους να διαθέτουν συγκεκριμένες πιστοποιήσεις, ενώ οι καταναλωτές τείνουν να εμπιστεύονται περισσότερο προϊόντα που συμμορφώνονται με αναγνωρισμένα πρότυπα ασφάλειας τροφίμων. Συνεπώς, το διάγραμμα αναδεικνύει ότι τα ιδιωτικά πρότυπα ασφάλειας τροφίμων αποτελούν έναν μηχανισμό συντονισμού και διασφάλισης εμπιστοσύνης σε ολόκληρη την αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων.

Διάγραμμα 2.2: Η σημασία και ο ρόλος των ιδιωτικών συστημάτων πιστοποίησης τροφίμων, Πηγή: Hu et al. (2023)

Σημαντικό ρόλο στη διεθνή εναρμόνιση των προτύπων ασφάλειας τροφίμων διαδραματίζει η Global Food Safety Initiative (GFSI), μια παγκόσμια πρωτοβουλία που δημιουργήθηκε το 2000 υπό την αιγίδα του οργανισμού Consumer Goods Forum. Η GFSI δεν αποτελεί πρότυπο πιστοποίησης, αλλά έναν διεθνή φορέα αξιολόγησης και αναγνώρισης συστημάτων πιστοποίησης ασφάλειας τροφίμων. Βασικός της στόχος είναι η προώθηση της αρχής «πιστοποιήσου μία φορά, γίνε αποδεκτός παντού» (“once certified, accepted everywhere”), μειώνοντας την ανάγκη πολλαπλών ελέγχων και επιθεωρήσεων κατά μήκος της εφοδιαστικής αλυσίδας τροφίμων. Η GFSI αξιολογεί και αναγνωρίζει διάφορα ιδιωτικά σχήματα πιστοποίησης σύμφωνα με ένα κοινό πλαίσιο απαιτήσεων (benchmarking requirements). Μεταξύ των πλέον γνωστών προτύπων που έχουν αναγνωριστεί από την GFSI περιλαμβάνονται τα BRCGS, IFS Food, FSSC 22000 και SQF (Safe Quality Food). Η αναγνώριση από την GFSI αποτελεί σημαντική ένδειξη διεθνούς αξιοπιστίας και αποδοχής ενός προτύπου, καθώς διασφαλίζει ότι πληροί συγκεκριμένες απαιτήσεις σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων, την ασφάλεια τροφίμων, την ιχνηλασιμότητα και τη συνεχή βελτίωση.

Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, ένα από τα πιο ευρέως υιοθετημένα ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης είναι το British Retail Consortium Global Standards (BRCGS). Αρχικά αναπτυγμένο από το British Retail Consortium, το BRCGS σχεδιάστηκε για να παρέχει ένα τυποποιημένο πλαίσιο για την αξιολόγηση της ασφάλειας, της ποιότητας και των λειτουργικών ελέγχων των τροφίμων μεταξύ των προμηθευτών των μεγάλων λιανοπωλητών (Daugbjerg, 2022; Lytton & McAllister, 2014). Με την πάροδο του χρόνου, το πρότυπο εξελίχθηκε σε ένα παγκοσμίως αναγνωρισμένο σύστημα πιστοποίησης που εφαρμόζεται σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής, της συσκευασίας, της αποθήκευσης και της διανομής τροφίμων (Daugbjerg, 2022; Lytton & McAllister, 2014).

Η Diana A.F. (2024) συμπληρώνει ότι το BRCGS χαρακτηρίζεται από την έντονη έμφαση στην ασφάλεια των προϊόντων, τη διαχείριση της ποιότητας και τη νομική συμμόρφωση. Περιλαμβάνει λεπτομερείς απαιτήσεις σχετικά με την ανάλυση κινδύνων, τις πρακτικές υγιεινής, την ιχνηλασιμότητα, τη διαχείριση προμηθευτών και τις διαδικασίες διορθωτικών μέτρων. Σε σύγκριση με τα πιο γενικά πρότυπα συστημάτων διαχείρισης, το BRCGS δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις προδιαγραφές και τη συμμόρφωση βάσει ελέγχων. Αυτή η προσέγγιση αντανακλά τις ανάγκες των λιανοπωλητών για σαφή, εφαρμόσιμα πρότυπα που μπορούν να εφαρμόζονται με συνέπεια σε διάφορες αλυσίδες εφοδιασμού.

Πιο αναλυτικά, ο πίνακας 2.1 δείχνει τις βασικές διαφορές ανάμεσα στα συστήματα πιστοποίησης ISO 22000 και BRCGS, όπως αυτά αναφέρονται στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το ISO 22000 αποτελεί πρότυπο συστήματος διαχείρισης ασφάλειας τροφίμων (Food Safety Management System) και η πιστοποίηση αφορά την ικανότητα του οργανισμού να εφαρμόζει αποτελεσματικά ένα σύστημα διαχείρισης σύμφωνα με τις απαιτήσεις του προτύπου. Η διαπίστευση των φορέων που πιστοποιούν οργανισμούς κατά ISO 22000 βασίζεται στο πρότυπο ISO 22003-1. Αντίθετα, το BRCGS Food Safety αποτελεί πρότυπο που επικεντρώνεται στην αξιολόγηση της συμμόρφωσης μιας εγκατάστασης παραγωγής και των παραγόμενων προϊόντων με συγκεκριμένες απαιτήσεις ασφάλειας και ποιότητας τροφίμων. Για τον λόγο αυτό, οι φορείς πιστοποίησης BRCGS διαπιστεύονται σύμφωνα με το πρότυπο ISO/IEC 17065, το οποίο αφορά οργανισμούς που πιστοποιούν προϊόντα, διαδικασίες και υπηρεσίες. Η διαφοροποίηση αυτή αναδεικνύει

τη διαφορετική φιλοσοφία των δύο προσεγγίσεων, παρότι αμφότερες αποσκοπούν στη διασφάλιση της ασφάλειας και της ποιότητας των τροφίμων.

Πίνακας 2.1: Διαφορές ανάμεσα στα συστήματα πιστοποίησης ISO 22000 και BRCGS

Διάσταση	ISO 22000	BRCGS
<i>Τύπος προτύπου</i>	Διεθνές πρότυπο συστήματος διαχείρισης ασφάλειας τροφίμων	Ιδιωτικό σύστημα πιστοποίησης ασφάλειας τροφίμων που καθοδηγείται από τους λιανοπωλητές
<i>Φορέας ανάπτυξης</i>	Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO)	British Retail Consortium Global Standards (BRCGS)
<i>Πεδίο εφαρμογής</i>	Όλοι οι οργανισμοί σε όλη την αλυσίδα τροφίμων (από το αγρόκτημα στο τραπέζι)	Κυρίως κατασκευαστές τροφίμων, προμηθευτές συσκευασίας, αποθήκευσης και διανομής
<i>Κύριος στόχος</i>	Διαχείριση ασφάλειας τροφίμων μέσω μιας προσέγγισης βασισμένης σε συστήματα	Ασφάλεια, ποιότητα, νομιμότητα και λειτουργικός έλεγχος των προϊόντων
<i>Θεωρητική βάση</i>	Αρχές HACCP ενσωματωμένες σε ένα πλαίσιο συστήματος διαχείρισης	Βασίζεται στο HACCP με λεπτομερείς, υποχρεωτικές λειτουργικές απαιτήσεις
<i>Δομή</i>	Δομή υψηλού επιπέδου συμβατή με άλλα συστήματα διαχείρισης ISO	Λεπτομερείς ρήτρες με συγκεκριμένες απαιτήσεις συμμόρφωσης
<i>Προσέγγιση</i>	Βασισμένο στον κίνδυνο, ευέλικτο, προσανατολισμένο στις διαδικασίες	Κανονιστικό, εστιασμένο στον έλεγχο, προσανατολισμένο στη συμμόρφωση

Διάσταση	ISO 22000	BRCGS
<i>Κίνητρα πιστοποίησης</i>	Εθελοντικό, συχνά υιοθετείται για τη βελτίωση των οργανισμών και τη διεθνή αξιοπιστία	Καθοδηγούμενο από την αγορά, συχνά απαιτείται από μεγάλους λιανοπωλητές
<i>Μεθοδολογία ελέγχου</i>	Έλεγχοι συστημάτων διαχείρισης με έμφαση στην τεκμηρίωση και τη συνεχή βελτίωση	Αυστηροί έλεγχοι από τρίτους με βαθμολόγηση και διορθωτικές ενέργειες
<i>Ευελιξία στην εφαρμογή</i>	Υψηλή ευελιξία, οι οργανισμοί προσαρμόζουν τους ελέγχους στο περιβάλλον τους	Περιορισμένη ευελιξία, αυστηρή τήρηση καθορισμένων απαιτήσεων
<i>Ορατότητα στους καταναλωτές</i>	Χαμηλή άμεση ορατότητα, σπάνια εμφανίζεται στη συσκευασία	Χαμηλή έως μέτρια ορατότητα, κυρίως μεταξύ επιχειρήσεων
<i>Αναγνώριση</i>	Παγκοσμίως αναγνωρισμένο σε όλους τους κλάδους και τις χώρες	Υψηλή αναγνωρισιμότητα στα δίκτυα λιανοπωλητών και προμηθευτών
<i>Οφέλη για τους οργανισμούς</i>	Βελτιωμένος εσωτερικός έλεγχος, ενσωμάτωση με άλλα πρότυπα ISO, διεθνής αποδοχή	Πρόσβαση στην αγορά, εμπιστοσύνη των λιανοπωλητών, μειωμένοι έλεγχοι από δεύτερους
<i>Προκλήσεις</i>	Λιγότερο λεπτομερείς επιχειρησιακές οδηγίες	Υψηλό κόστος εφαρμογής, έλεγχοι που απαιτούν πολλούς πόρους
<i>Ρόλος στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών</i>	Έμμεσο σήμα ασφάλειας και αξιοπιστίας διαχείρισης	Έμμεση ενίσχυση της εμπιστοσύνης μέσω της διασφάλισης των λιανοπωλητών

Πηγές: Lambert & Frenz (2021); Mensah & Julien (2011); Teixeira & Sampaio (2013); Escanciano & Santos-Vijande (2014); Rincon-Ballesteros et al. (2019); Mensah, L. D., & Julien (2011); Casolani et al. (2018).

Συμπερασματικά, τα ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης της ασφάλειας των τροφίμων, όπως το BRCGS, αντιπροσωπεύουν μια σημαντική εξέλιξη στη διακυβέρνηση της ασφάλειας των τροφίμων. Ο προσανατολισμός τους στην αγορά και η έμφαση που δίνουν στους λιανοπωλητές τα διακρίνει από τα δημόσια και διεθνή πρότυπα, ενώ οι αυστηρές απαιτήσεις τους συμβάλλουν στη βελτίωση του ελέγχου και της λογοδοσίας εντός των αλυσίδων εφοδιασμού τροφίμων. Αν και η άμεση ορατότητά τους στους καταναλωτές μπορεί να είναι περιορισμένη, οι ιδιωτικές πιστοποιήσεις διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην υποστήριξη της ασφάλειας των τροφίμων, στην προστασία της φήμης των εμπορικών σημάτων και στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στις σύγχρονες αγορές τροφίμων.

2.5 ISO 9001 και σχέση με τα Συστήματα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων

Το ISO 9001 αποτελεί ένα διεθνώς αναγνωρισμένο πρότυπο συστήματος διαχείρισης ποιότητας, το οποίο δεν αφορά αποκλειστικά τον κλάδο των τροφίμων, αλλά εφαρμόζεται σε οργανισμούς και επιχειρήσεις διαφορετικών τομέων. Βασικός του στόχος είναι η διασφάλιση της σταθερής ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών, η ικανοποίηση των πελατών και η συνεχής βελτίωση των οργανωσιακών διαδικασιών (Sampaio et al., 2009). Στο πλαίσιο της βιομηχανίας τροφίμων, το ISO 9001 μπορεί να λειτουργήσει ως γενικό πλαίσιο διαχείρισης ποιότητας, υποστηρίζοντας την τυποποίηση των διαδικασιών, την τεκμηρίωση, την αξιολόγηση κινδύνων, την παρακολούθηση της απόδοσης και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της επιχείρησης (Sampaio et al., 2009).

Η σημασία του ISO 9001 για τον αγροδιατροφικό τομέα συνδέεται κυρίως με τη διάσταση της ποιότητας και όχι άμεσα με την ασφάλεια τροφίμων. Σε αντίθεση με το HACCP και το ISO 22000, τα οποία επικεντρώνονται ειδικά στον εντοπισμό, την πρόληψη και τον έλεγχο κινδύνων που σχετίζονται με την ασφάλεια των τροφίμων, το ISO 9001 εστιάζει περισσότερο στη συνολική διαχείριση ποιότητας, στην ικανοποίηση του πελάτη και στη βελτίωση των εσωτερικών διαδικασιών. Ωστόσο, τα δύο πεδία συνδέονται στενά, καθώς η αποτελεσματική διαχείριση ποιότητας μπορεί να ενισχύσει τη συνέπεια, την αξιοπιστία και την οργανωσιακή ικανότητα εφαρμογής συστημάτων ασφάλειας τροφίμων.

Η σχέση του ISO 9001 με τα Συστήματα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων (ΣΔΑΤ) είναι επομένως συμπληρωματική. Το ISO 9001 μπορεί να παρέχει τη διοικητική και οργανωσιακή βάση πάνω στην οποία μπορούν να ενσωματωθούν πιο εξειδικευμένα συστήματα, όπως το HACCP και το ISO 22000. Για παράδειγμα, οι αρχές της τεκμηρίωσης, της παρακολούθησης διαδικασιών, της διαχείρισης μη συμμορφώσεων, των διορθωτικών ενεργειών, των εσωτερικών επιθεωρήσεων και της συνεχούς βελτίωσης είναι κοινές τόσο στο ISO 9001 όσο και στα Συστήματα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων (ΣΔΑΤ). Με τον τρόπο αυτό, η εφαρμογή του ISO 9001 μπορεί να διευκολύνει την αποτελεσματικότερη υιοθέτηση και λειτουργία συστημάτων ασφάλειας τροφίμων. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το πρότυπο ISO 9001 αποτελεί τη βάση για τη Διαχείριση της Ποιότητας σε οριζόντιο επίπεδο (ανεξαρτητως κλάδου), εστιάζοντας στην ικανοποίηση του πελάτη και τη συνεχή βελτίωση των διεργασιών. Από την άλλη πλευρά, το ΣΔΑΤ (Σύστημα Διαχείρισης Ασφάλειας Τροφίμων - ISO 22000) αποτελεί ένα εξειδικευμένο, κάθετο πρότυπο για την αλυσίδα αξίας των τροφίμων, πρωταρχικός σκοπός του οποίου είναι η εξάλειψη ή η μείωση των τροφιμογενών κινδύνων σε αποδεκτά επίπεδα. Πριν κλείσει αυτή η ενότητα, ο πίνακας 2.2 δείχνει τα χαρακτηριστικά των 2 αυτών συστημάτων.

Πίνακας 2.2: Σύγκριση ISO 9001 (ΣΔΠ) και ΣΔΑΤ

Χαρακτηριστικό / Πεδίο	ISO9001(Συστήματα Διαχείρισης Ποιότητας)	ΣΔΑΤ / ISO 22000
Κύριος Στόχος	Ικανοποίηση πελάτη, ποιότητα προϊόντος/υπηρεσίας, επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα.	Διασφάλιση της ασφάλειας τροφίμων, πρόληψη τροφιμογενών κινδύνων.
Πεδίο Εφαρμογής	Καθολικό (όλοι οι κλάδοι της οικονομίας).	Ειδικό (αποκλειστικά στην αλυσίδα τροφίμων "από το χωράφι στο πιάτο").

Χαρακτηριστικό / Πεδίο	ISO9001(Συστήματα Διαχείρισης Ποιότητας)	ΣΔΑΤ / ISO 22000
Προσέγγιση Κινδύνου	Επιχειρησιακός κίνδυνος (Operational/Business Risk) και ευκαιρίες.	Κίνδυνοι ασφάλειας (Hazard Analysis): Φυσικοί, Χημικοί, Βιολογικοί, Αλλεργιογόνα (αρχές HACCP).

Διαμορφώθηκε από τη συγγραφέα, Πηγές: Samraio et al., 2009;

2.6 Η επιρροή των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών

Στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία παρατίθεται ένας σημαντικός αριθμός μελετών που εξετάζει την επιρροή των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Για παράδειγμα, σκοπός της έρευνας των Borda et al. (2021) ήταν η εξέταση της γνώσης των καταναλωτών σχετικά με τους διατροφικούς κινδύνους, η αξιολόγηση της επίγνωσής τους απέναντι στα πιστοποιημένα τρόφιμα και η ταυτοποίηση των πηγών πληροφόρησης που εμπιστεύονται στην αγορά των τροφίμων της Ρουμανίας. Η ερευνητική μεθοδολογία των τελευταίων βασίστηκε σε έρευνα ερωτηματολογίου (δείγμα 985 ατόμων) και τα δεδομένα αναλύθηκαν μέσω Διερευνητικής Παραγοντικής Ανάλυσης (EFA), Ανάλυσης Κύριων Συνιστωσών (PCA) και Επιβεβαιωτικής Παραγοντικής Ανάλυσης (CFA). Τα βασικά ευρήματα της μελέτης των Borda et al. (2021) καταδεικνύουν ότι σχεδόν οι μισοί καταναλωτές αγνοούν πραγματικούς βιολογικούς κινδύνους αλλά αντιλαμβάνονται λανθασμένα ως σοβαρούς κινδύνους τα πρόσθετα και τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα. Το κύριο συμπέρασμα είναι πως οι πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων (π.χ. HACCP, ISO 22000) προσδίδουν στον καταναλωτή ένα γενικευμένο αίσθημα εμπιστοσύνης, ωστόσο το καταναλωτικό κοινό δυσκολεύεται να διακρίνει τις διαφορές μεταξύ των επιμέρους προτύπων.

Παράλληλα, οι Simoglou & Roditakis (2022) διερεύνησαν τη στάση των καταναλωτών στην Ελλάδα απέναντι στο ισοζύγιο «οφέλους-κινδύνου» σχετικά με τη χρήση φυτοφαρμάκων και την ασφάλεια των τροφίμων. Ως προς την ερευνητική μεθοδολογία, συλλέχθηκαν δεδομένα μέσω διαδικτυακής έρευνας σε ένα μεγάλο

δείγμα 1.846 Ελλήνων καταναλωτών και εφαρμόστηκε Ανάλυση Κύριων Συνιστωσών (PCA), ανάλυση συστάδων (cluster analysis) και ανάλυση λογιστικής παλινδρόμησης (binary logistic regression). Από τα βασικά ευρήματα προκύπτει ότι οι Έλληνες καταναλωτές εκφράζουν υψηλή ανησυχία για τα υπολείμματα στα τρόφιμα, παρόλο που αναγνωρίζουν τα οφέλη των φυτοφαρμάκων στην επισιτιστική επάρκεια. Εξαιρετικά κρίσιμο συμπέρασμα της έρευνας των Simoglou & Roditakis (2022) είναι ότι παράγοντες, όπως το υψηλό επίπεδο ενημέρωσης, αλλά κυρίως η εμπιστοσύνη στις διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης των τροφίμων, αποτελούν σημαντικούς προβλεπτικούς δείκτες που ενισχύουν την αντίληψη περί ασφάλειας, υπογραμμίζοντας τη βαρύτητα των συστημάτων διασφάλισης (όπως οι πιστοποιήσεις) στην τόνωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης.

Επιπρόσθετα, ο πρωταρχικός σκοπός της έρευνας των Jonge et al. (2004) ήταν η ανάπτυξη ενός εργαλείου/δείκτη παρακολούθησης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών απέναντι στην ασφάλεια των τροφίμων στην Ολλανδία, συνδέοντας αυτή την εμπιστοσύνη με ενδεχόμενες διατροφικές κρίσεις ή θεσμικές παρεμβάσεις. Η μεθοδολογία περιελάμβανε μια διαχρονική (longitudinal) τηλεφωνική έρευνα πεδίου σε τρία διαφορετικά χρονικά κύματα (περίπου 500 ερωτηθέντες ανά κύμα), με ανάλυση διακύμανσης ANOVA και MANOVA. Οι Jonge et al. (2004) βρήκαν ότι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών κινείται σε μέτρια επίπεδα και τείνει να παραμένει σταθερή στον χρόνο, καθιστώντας την ασφάλεια των τροφίμων δεδομένη, εκτός αν ξεσπάσει κάποιο διατροφικό σκάνδαλο. Το συμπέρασμα της μελέτης καταγράφει επίσης πως οι καταναλωτές εμφανίζουν αισθητά μικρότερη εμπιστοσύνη σε έτοιμα ή υπερβολικά επεξεργασμένα γεύματα (όπου αυξάνεται και η απαίτηση για συστήματα ασφάλειας) και αποδίδουν τη μέγιστη ευθύνη για τη διασφάλιση της ποιότητας, πρωτίστως στους κρατικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς και λιγότερο στις επιχειρήσεις.

Ακόμα, οι Zanetta et al. (2022) εξέτασαν τους παράγοντες που κινητοποιούν (motivators) ή επηρεάζουν τις αντιλήψεις και τις πεποιθήσεις για την ασφάλεια των τροφίμων στις αναδυόμενες οικονομίες των χωρών BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική). Η ερευνητική μεθοδολογία τους βασίστηκε σε μία συστηματική ανασκόπηση εύρους (scoping review) ακολουθώντας τις κατευθυντήριες γραμμές PRISMA-ScR, αναλύοντας συνολικά 74 σχετικά επιστημονικά άρθρα. Τα βασικά ευρήματα ανέδειξαν 33 παράγοντες επιρροής, οι οποίοι ομαδοποιήθηκαν σε κοινωνικούς, δημογραφικούς, γνωστικούς και λοιπούς. Η "αντίληψη του κινδύνου" και

η "ανησυχία για τα τρόφιμα" καταγράφηκαν ως οι συχνότεροι γνωστικοί παράγοντες. Εν συντομία, η έρευνα των Zanetta et al. (2022) υπογραμμίζει πως η εμπιστοσύνη σε πιστοποιήσεις και ελέγχους είναι καθοριστικός παράγοντας για τον μετριασμό της αντίληψης κινδύνου, διαμορφώνοντας θετικά τη στάση αγοράς και αυξάνοντας, μάλιστα, την προθυμία του καταναλωτή να πληρώσει υψηλότερο τίμημα για επώνυμα, πιστοποιημένα ή ανιχνεύσιμα τρόφιμα.

Ομοίως, οι Lagerkvist et al. (2018) διερεύνησαν κατά πόσον η εμπιστοσύνη του καταναλωτή στα μέτρα ασφαλείας κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού (από το αγρόκτημα έως την αγορά) επηρεάζει τις πρακτικές που ακολουθεί ο ίδιος κατά τον χειρισμό τροφίμων (λαχανικών) στο σπίτι του. Η έρευνα βασίστηκε στην περιοχή της Γκάνας και η ερευνητική μεθοδολογία άντλησε δεδομένα μέσω 332 προσωπικών συνεντεύξεων και εν συνεχεία προέβη σε Μοντελοποίηση Δομικών Εξισώσεων (SEM) και εφαρμογή μοντέλων λογιστικής παλινδρόμησης (MNL). Οι Lagerkvist et al. (2018) βρήκαν ότι η καταναλωτική εμπιστοσύνη βασίζεται σχεδόν εξ ολοκλήρου σε οπτικά στοιχεία ("τι βλέπει ο καταναλωτής" στο σημείο πώλησης) και ελάχιστα στις πραγματικές (αλλά αθέατες) πρακτικές παραγωγής, όπως είναι τα πρότυπα υγιεινής και η χρήση καθαρού νερού. Το κύριο συμπέρασμα είναι ότι η αυξημένη (αλλά οπτικά καθοδηγούμενη) εμπιστοσύνη μπορεί να οδηγήσει σε επικίνδυνες συμπεριφορές (π.χ. αποθήκευση χωρίς καλό πλύσιμο/απολύμανση στο σπίτι), καθιστώντας τα σχήματα πιστοποίησης ποιότητας απαραίτητα προκειμένου ο καταναλωτής να λαμβάνει ορθολογικές αποφάσεις για την ασφάλειά του βασιζόμενος σε πρότυπα και όχι απλώς στην όψη.

Τέλος, σκοπός της έρευνας των Mohd Nawī & Mohd Nasir (2014) είναι η διερεύνηση της στάσης των καταναλωτών στη Μαλαισία απέναντι στα Πιστοποιητικά Ασφάλειας Τροφίμων (FSSC) όπως είναι τα ISO/HACCP, GMP και το σήμα Halal, κατά τη διαδικασία αγοράς. Η μεθοδολογία περιλάμβανε διανομή ερωτηματολογίων σε 350 ερωτηθέντες, και η ανάλυση υλοποιήθηκε μέσω περιγραφικής στατιστικής και παραγοντικής ανάλυσης (factor analysis) προκειμένου να εντοπιστούν οι συσχετίσεις στα κριτήρια επιλογής. Στα βασικά ευρήματα συμπεριλαμβάνεται το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό αναγνωρισιμότητας, καθώς το 90,8% των καταναλωτών γνώριζε τα συστήματα πιστοποίησης, συνδέοντάς τα άρρηκτα με την υγιεινή. Συμπερασματικά, αναδείχθηκε ότι τα Πιστοποιητικά Ασφάλειας δεν λειτουργούν απλώς ως ένα εργαλείο συμμόρφωσης με τη νομοθεσία, αλλά αποτελούν συνώνυμο της επωνυμίας (brand), της

εμπιστοσύνης (trust), της υγείας και της περιβαλλοντικής συνείδησης στα μάτια του σύγχρονου καταναλωτή, επιβεβαιώνοντας έτσι ότι προσελκύουν αποτελεσματικά το ενδιαφέρον του κοινού και ενισχύουν κατακόρυφα την καταναλωτική εμπιστοσύνη.

Πριν κλείσει αυτή η ενότητα, αξίζει να σημειωθεί ότι η διεθνής διάδοση του προτύπου ISO 22000 αποτυπώνεται στα στοιχεία του ISO Survey, της επίσημης ετήσιας καταγραφής πιστοποιήσεων συστημάτων διαχείρισης που πραγματοποιείται από τον Διεθνή Οργανισμό Τυποποίησης (ISO) και πλέον υποστηρίζεται μέσω της βάσης δεδομένων IAF CertSearch. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία, περισσότερα από 40.000 πιστοποιητικά ISO 22000 ήταν ενεργά παγκοσμίως το 2023, σε περισσότερες από 140 χώρες, γεγονός που καταδεικνύει τη διεθνή αποδοχή του προτύπου ως βασικού πλαισίου διαχείρισης της ασφάλειας τροφίμων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της Ελλάδας, η οποία συγκαταλέγεται διαχρονικά μεταξύ των χωρών με υψηλή διείσδυση του προτύπου ISO 22000, γεγονός που αντανακλά τη σημασία της πιστοποίησης για τις επιχειρήσεις του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα και της βιομηχανίας τροφίμων. Η ευρεία υιοθέτηση του προτύπου ενισχύει τη διεθνή αναγνώριση των επιχειρήσεων και συμβάλλει στη βελτίωση της εμπιστοσύνης των πελατών και των καταναλωτών απέναντι στα συστήματα διαχείρισης ασφάλειας τροφίμων.

Ο πίνακας 2.3 συνοψίζει τα ευρήματα των μελετών που αναλύθηκαν νωρίτερα, ταξινομημένα ανά συγγραφέα.

Πίνακας 2.3: Σύνοψη της επισκόπησης

Συγγραφείς και έτος δημοσίευσης	Μεθοδολογία	Βασικά ευρήματα
Borda et al. (2021)	Έρευνα ερωτηματολογίου σε 985 καταναλωτές.	-Οι καταναλωτές συχνά αγνοούν πραγματικούς βιολογικούς κινδύνους, αλλά αντιλαμβάνονται εσφαλμένα ως κίνδυνο τα ΓΤΟ και τα πρόσθετα τροφίμων. -Τα πιστοποιημένα τρόφιμα προσδίδουν ένα γενικό αίσθημα εμπιστοσύνης στον καταναλωτή, χωρίς όμως το κοινό να διακρίνει με ακρίβεια τις διαφορές μεταξύ των επιμέρους πιστοποιήσεων.
Simoglou & Roditakis (2022)	Διαδικτυακή έρευνα σε μεγάλο δείγμα 1.846 καταναλωτών.	-Καταγράφεται υψηλή ανησυχία για τα υπολείμματα φυτοφαρμάκων στην τροφή. -Η εμπιστοσύνη στις διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης των τροφίμων, η σωστή ενημέρωση και το φύλο (άνδρες), αποτελούν βασικούς δείκτες που ενισχύουν θετικά την αντίληψη περί ασφάλειας των τροφίμων.
de Jonge et al. (2004)	Διαχρονική (longitudinal) τηλεφωνική έρευνα σε 3 χρονικά κύματα (συνολικά 1.432 ερωτηθέντες).	-Η εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην ασφάλεια των τροφίμων είναι μέτρια και τείνει να παραμένει σταθερή στον χρόνο, θεωρώντας την ασφάλεια δεδομένη απουσία διατροφικών σκανδάλων. -Χαμηλότερη εμπιστοσύνη καταγράφεται στα έτοιμα γεύματα, ενώ η ευθύνη για την ασφάλεια αποδίδεται πρωτίστως στην κυβέρνηση.

Συγγραφείς και έτος δημοσίευσης	Μεθοδολογία	Βασικά ευρήματα
Zanetta et al. (2022)	Συστηματική ανασκόπηση εύρους (scoping review)	-Εντοπίστηκαν 33 επιμέρους παράγοντες που επηρεάζουν τις πεποιθήσεις για την ασφάλεια. -Το εισόδημα, το επίπεδο εκπαίδευσης, η αντίληψη κινδύνου και η ανησυχία για τα τρόφιμα αποτελούν τα ισχυρότερα κίνητρα (motivators) που καθορίζουν την εμπιστοσύνη και τη συμπεριφορά των καταναλωτών.
Lagerkvist et al. (2018)	Ερωτηματολόγια σε 332 καταναλωτές.	-Η καταναλωτική εμπιστοσύνη καθοδηγείται κυρίως από άμεσα οπτικά στοιχεία καθαριότητας στα σημεία πώλησης και λιγότερο από αθέατες πρακτικές παραγωγής. -Η αυξημένη εμπιστοσύνη, ωστόσο, αποδείχθηκε ότι μειώνει την εφαρμογή ορθών πρακτικών υγιεινής στο σπίτι
Mohd Nawi & Mohd Nasir (2014)	Ερωτηματολόγια σε 350 καταναλωτές.	-Το 90,8% των καταναλωτών γνωρίζει τα Πιστοποιητικά Ασφάλειας (FSC), αναδεικνύοντας ως κορυφαίες προτιμήσεις το σήμα Halal και το HACCP. Η πιστοποίηση ασφάλειας συνδέεται στενά με την εμπορική επωνυμία (brand), την εμπιστοσύνη, τη συνείδηση για την υγεία και την περιβαλλοντική ευαισθησία, καθορίζοντας θετικά την αγοραστική απόφαση.

Συμπερασματικά, η επισκόπηση της βιβλιογραφίας καταδεικνύει ότι τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας και οι πιστοποιήσεις ασφάλειας τροφίμων (όπως HACCP και ISO 22000) αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο για την οικοδόμηση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης, λειτουργώντας ως ισχυροί δείκτες αξιοπιστίας παρά το γνωστικό έλλειμμα του κοινού. Οι καταναλωτές συχνά αδυνατούν να κατανοήσουν πλήρως τους πραγματικούς διατροφικούς κινδύνους ή τις τεχνικές διαφορές μεταξύ των επιμέρους προτύπων, ωστόσο η παρουσία μιας πιστοποίησης αμβλύνει την υποκειμενική αντίληψη του κινδύνου (π.χ. από χημικά υπολείμματα ή παθογόνους μικροοργανισμούς) και ενισχύει το αίσθημα σιγουριάς. Ειδικότερα στην Ελλάδα, η εμπιστοσύνη στις διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης αναδεικνύεται σε καθοριστικό προβλεπτικό παράγοντα που επιτρέπει στους καταναλωτές να αποδεχθούν τα οφέλη της σύγχρονης παραγωγής έναντι των ενδεχόμενων απειλών. Η δυναμική αυτή επηρεάζεται άμεσα από δημογραφικά και γνωστικά χαρακτηριστικά, όπως το επίπεδο εισοδήματος, η εκπαίδευση και η πρόσβαση σε έγκυρες πηγές πληροφόρησης, γεγονός που υπογραμμίζει την ανάγκη για στοχευμένη επικοινωνία του κινδύνου από τους αρμόδιους φορείς προκειμένου να θωρακιστεί η καταναλωτική εμπιστοσύνη.

Ωστόσο, η αυξημένη εμπιστοσύνη που αποπνέουν οι πιστοποιήσεις επιφέρει και μια απροσδόκητη συμπεριφορική πρόκληση, καθώς η ισχυρή στήριξη σε οπτικά στοιχεία ασφάλειας στα σημεία πώλησης ενδέχεται να οδηγήσει σε χαλάρωση των ορθών πρακτικών υγιεινής και στον ελλιπή χειρισμό/αποθήκευση των τροφίμων στο οικιακό περιβάλλον. Παρά τον κίνδυνο αυτού του εφησυχασμού, σε στρατηγικό και εμπορικό επίπεδο, τα σήματα ποιότητας υπερβαίνουν την απλή κανονιστική συμμόρφωση και αποτελούν κρίσιμα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που συνδέονται άμεσα με την αξιοπιστία της επωνυμίας (brand trust), την προστασία της υγείας και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση.

2.7 Σύνδεση βιβλιογραφίας με το πλαίσιο της πρωτογενούς έρευνας

Η ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας ανέδειξε ότι οι πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων αποτελούν σημαντικούς μηχανισμούς μείωσης της αβεβαιότητας και ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών. Ωστόσο, η επίδρασή τους δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την ύπαρξη των πιστοποιήσεων, αλλά και από τον τρόπο με τον οποίο αυτές γίνονται αντιληπτές από τους καταναλωτές.

Προηγούμενες μελέτες έχουν δείξει ότι η γνώση και η εξοικείωση με τις πιστοποιήσεις επηρεάζουν θετικά την κατανόηση της σημασίας τους και διευκολύνουν τη χρήση τους ως κριτηρίων αξιολόγησης κατά τη διαδικασία λήψης αγοραστικών αποφάσεων. Παράλληλα, η αντιληπτή αξιοπιστία των πιστοποιήσεων έχει αναγνωριστεί ως ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που ενισχύουν την εμπιστοσύνη προς τα τρόφιμα και τις επιχειρήσεις που τα παράγουν.

Επιπλέον, η βιβλιογραφία υπογραμμίζει τον ρόλο των λογοτύπων και των ετικετών πιστοποίησης ως οπτικών σημάτων που επιτρέπουν στους καταναλωτές να αναγνωρίζουν ευκολότερα τα πιστοποιημένα προϊόντα και να σχηματίζουν θετικές αντιλήψεις σχετικά με την ποιότητα και την ασφάλειά τους. Δεδομένου ότι οι καταναλωτές δεν έχουν άμεση πρόσβαση στις διαδικασίες παραγωγής και ελέγχου των τροφίμων, τα λογότυπα και οι πιστοποιήσεις λειτουργούν ως εξωτερικά σήματα αξιοπιστίας, μειώνοντας την αντιλαμβανόμενη αβεβαιότητα και τον κίνδυνο αγοράς. Παράλληλα, οι γενικότερες στάσεις των καταναλωτών απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων και η ανησυχία τους για πιθανούς διατροφικούς κινδύνους έχουν αναγνωριστεί ως σημαντικοί παράγοντες που επηρεάζουν τόσο την εμπιστοσύνη όσο και την αγοραστική συμπεριφορά. Καταναλωτές που αποδίδουν μεγαλύτερη σημασία στην ασφάλεια των τροφίμων τείνουν να αναζητούν περισσότερες πληροφορίες, να δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στις πιστοποιήσεις και να εμπιστεύονται περισσότερο προϊόντα που φέρουν αναγνωρισμένα σήματα ποιότητας και ασφάλειας.

Συνθέτοντας τα παραπάνω, η παρούσα έρευνα εξετάζει πέντε βασικές διαστάσεις: (α) την ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων, (β) την αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων, (γ) την εμπιστοσύνη προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα, (δ) την επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά και (ε) τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων. Η επιλογή των μεταβλητών αυτών βασίζεται στα ευρήματα της προηγούμενης βιβλιογραφίας και αποσκοπεί στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οι πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων επηρεάζουν την εμπιστοσύνη και τη συμπεριφορά των καταναλωτών στην ελληνική αγορά.

Κεφάλαιο 3: Ερευνητική μεθοδολογία

3.1 Ερευνητική προσέγγιση

Η παρούσα μελέτη βασίστηκε στην ποσοτική ερευνητική προσέγγιση, καθώς ο βασικός στόχος της είναι η διερεύνηση της επίδρασης των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη και στην αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών στην Ελλάδα. Η ποσοτική έρευνα κρίθηκε ως η καταλληλότερη μέθοδος, δεδομένου ότι επιτρέπει τη συστηματική συλλογή και ανάλυση αριθμητικών δεδομένων, καθώς και τη στατιστική διερεύνηση σχέσεων μεταξύ μεταβλητών (Saunders et al., 2019; Malhotra & Bricks, 2006). Μέσω της συγκεκριμένης προσέγγισης καθίσταται δυνατή η μέτρηση στάσεων, αντιλήψεων και συμπεριφορών των καταναλωτών σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων, καθώς και η εξαγωγή συμπερασμάτων με μεγαλύτερο βαθμό αντικειμενικότητας και συγκρισιμότητας (Wrenn et al., 2007).

Η επιλογή της ποσοτικής μεθοδολογίας συνδέεται άμεσα και με τη φύση των ερευνητικών στόχων της εργασίας. Συγκεκριμένα, η έρευνα επιδιώκει να εξετάσει τη σχέση μεταξύ της ευαισθητοποίησης των καταναλωτών, της αντιληπτής αξιοπιστίας των πιστοποιήσεων, της εμπιστοσύνης προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα και της αγοραστικής συμπεριφοράς. Παράλληλα, στόχος είναι η διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων στις στάσεις των καταναλωτών με βάση δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως το φύλο, η ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης και το εισόδημα. Η ποσοτική προσέγγιση επιτρέπει την εφαρμογή στατιστικών τεχνικών, όπως οι συσχετίσεις Pearson, η γραμμική παλινδρόμηση, τα Independent Samples t-tests και η ανάλυση διακύμανσης (One-way ANOVA), οι οποίες είναι απαραίτητες για τη διερεύνηση τέτοιων σχέσεων και διαφοροποιήσεων.

Ακόμα, όπως αναφέρεται από τον Robson (2007), η ποσοτική έρευνα προσφέρει τη δυνατότητα συλλογής δεδομένων από μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων σε σχετικά περιορισμένο χρονικό διάστημα, ενισχύοντας έτσι την αξιοπιστία και τη στατιστική ισχύ των αποτελεσμάτων. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, η χρήση δομημένου ερωτηματολογίου επέτρεψε την τυποποίηση των απαντήσεων και τη δημιουργία σύνθετων μεταβλητών που αποτυπώνουν βασικές θεωρητικές διαστάσεις, όπως η

εμπιστοσύνη, η αντιληπτή αξιοπιστία και οι στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων. Τέλος, η επιλογή της ποσοτικής προσέγγισης υποστηρίζεται και από τη διεθνή βιβλιογραφία στον τομέα της ασφάλειας τροφίμων και της καταναλωτικής συμπεριφοράς, όπου μεγάλο μέρος των σχετικών ερευνών βασίζεται σε ερωτηματολόγια και στη στατιστική ανάλυση δεδομένων.

3.2 Ερευνητική μέθοδος και δειγματοληψία

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του δομημένου ερωτηματολογίου, καθώς θεωρείται μία από τις πλέον κατάλληλες τεχνικές συλλογής δεδομένων σε ποσοτικές έρευνες που εξετάζουν στάσεις, αντιλήψεις και συμπεριφορές καταναλωτών (Malhotra & Bricks, 2006). Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε διαδικτυακά μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Η ηλεκτρονική διανομή του ερωτηματολογίου επέτρεψε την ταχύτερη πρόσβαση σε μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων και διευκόλυνε τη συγκέντρωση των δεδομένων σε σύντομο χρονικό διάστημα (Saunders et al., 2016). Παράλληλα, η χρήση διαδικτυακής φόρμας συνέβαλε στη διευκόλυνση της συμμετοχής των ερωτώμενων, καθώς μπορούσαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο εύκολα και ανώνυμα μέσω ηλεκτρονικών συσκευών, όπως κινητά τηλέφωνα, tablets ή ηλεκτρονικούς υπολογιστές (Malhotra & Bricks, 2006).

Ως μέθοδος δειγματοληψίας χρησιμοποιήθηκε η μη πιθανολογική δειγματοληψία ευκολίας (convenience sampling), καθώς οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν με βάση τη διαθεσιμότητα και την προθυμία συμμετοχής τους στην έρευνα. Παράλληλα, εφαρμόστηκε και η μέθοδος της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας (snowball sampling), καθώς οι αρχικοί συμμετέχοντες ενθαρρύνθηκαν να προωθήσουν το ερωτηματολόγιο σε άτομα του κοινωνικού ή επαγγελματικού τους περιβάλλοντος. Η συνδυαστική χρήση των δύο μεθόδων κρίθηκε κατάλληλη για την προσέγγιση μεγαλύτερου αριθμού καταναλωτών και για τη διεύρυνση της συμμετοχής ατόμων διαφορετικών ηλικιακών και κοινωνικών ομάδων. Χρησιμοποιώντας αυτές τις 2 τεχνικές δειγματοληψίας στην έρευνα συμμετείχαν τελικώς 168 καταναλωτές από την Ελλάδα. Παρότι το δείγμα είναι μικρότερο του αρχικού στόχου της έρευνας, θεωρείται επαρκές για τη στατιστική ανάλυση.

3.3 Το ερευνητικό εργαλείο

Το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε με βάση τη σχετική διεθνή βιβλιογραφία (Borda et al., 2021; Simoglou & Roditakis, 2022; De Jonge et al., 2004; Zanetta et al., 2022; Lagerkvist et al., 2018; Mohd Nawi & Mohd Nasir, 2014) και τους στόχους της μελέτης και περιλάμβανε ερωτήσεις κλειστού τύπου με χρήση πενταβάθμιας κλίμακας Likert, όπου το 1 αντιστοιχούσε στο «Διαφωνώ απόλυτα» και το 5 στο «Συμφωνώ απόλυτα». Οι ερωτήσεις οργανώθηκαν σε θεματικές ενότητες που αφορούσαν την ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων, την αντιληπτή αξιοπιστία των πιστοποιήσεων, την εμπιστοσύνη προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα, την επίδραση των λογοτύπων και ετικετών στην αγοραστική συμπεριφορά, καθώς και τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων. Επιπλέον, το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε δημογραφικές ερωτήσεις σχετικές με το φύλο, την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και το εισόδημα των συμμετεχόντων. Οι μεταβλητές και οι διαστάσεις του ερωτηματολογίου φαίνονται στον πίνακα 3.1.

Πίνακας 3.1: Ερωτήσεις του ερωτηματολογίου

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων

1. Γνωρίζω ότι υπάρχουν πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων, όπως το HACCP και το ISO 22000.
 2. Δίνω προσοχή στις πληροφορίες πιστοποίησης που αναγράφονται στις συσκευασίες τροφίμων.
 3. Θεωρώ ότι είμαι επαρκώς ενημερωμένος/η σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων.
 4. Αναγνωρίζω εύκολα λογότυπα και σήματα πιστοποίησης τροφίμων πάνω στις συσκευασίες.
 5. Πιστεύω ότι οι καταναλωτές στην Ελλάδα γνωρίζουν τη σημασία των πιστοποιήσεων τροφίμων.
-

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων

6. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων συμβάλλουν ουσιαστικά στη διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων.
7. Εμπιστεύομαι τις επιχειρήσεις τροφίμων που διαθέτουν πιστοποιήσεις ασφάλειας τροφίμων.
8. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων μειώνουν τον κίνδυνο αγοράς μη ασφαλών προϊόντων.
9. Οι φορείς που απονέμουν πιστοποιήσεις τροφίμων λειτουργούν αξιόπιστα και αντικειμενικά.
10. Τα πιστοποιημένα τρόφιμα είναι γενικά πιο ασφαλή από τα μη πιστοποιημένα.

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα

11. Νιώθω μεγαλύτερη εμπιστοσύνη όταν αγοράζω τρόφιμα με πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας.
12. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων ενισχύουν το αίσθημα ασφάλειας που έχω ως καταναλωτής.
13. Είμαι πιο πιθανό να επιλέξω ένα προϊόν όταν διαθέτει αναγνωρισμένη πιστοποίηση.
14. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων αυξάνουν την εμπιστοσύνη μου προς την εταιρεία παραγωγής.
15. Θεωρώ ότι τα πιστοποιημένα τρόφιμα είναι πιο αξιόπιστα συνολικά.

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ: Επίδραση των λογότυπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά

16. Τα λογότυπα πιστοποίησης επηρεάζουν θετικά την απόφασή μου να αγοράσω ένα προϊόν.
17. Ελέγχω τις ετικέτες πιστοποίησης πριν αγοράσω τρόφιμα.
18. Προτιμώ προϊόντα που φέρουν εμφανή σήματα ποιότητας και ασφάλειας.
19. Θα πλήρωνα υψηλότερη τιμή για ένα πιστοποιημένο προϊόν τροφίμων.
20. Η παρουσία πιστοποιήσεων στη συσκευασία επηρεάζει την τελική επιλογή προϊόντος.

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε: Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων

21. Η ασφάλεια των τροφίμων αποτελεί βασικό κριτήριο στις αγορές μου.

22. Ανησυχώ για πιθανούς κινδύνους που σχετίζονται με την ποιότητα των τροφίμων.
 23. Οι διατροφικές κρίσεις και τα σκάνδαλα επηρεάζουν την εμπιστοσύνη μου στα τρόφιμα.
 24. Οι επιχειρήσεις τροφίμων πρέπει να επικοινωνούν περισσότερο τις πιστοποιήσεις που διαθέτουν.
 25. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων συμβάλλουν στην προστασία της δημόσιας υγείας.
-

3.4 Τρόπος ανάλυσης των δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού λογισμικού Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). Αρχικά, εφαρμόστηκε περιγραφική στατιστική ανάλυση προκειμένου να παρουσιαστούν τα βασικά χαρακτηριστικά του δείγματος και οι γενικές τάσεις των απαντήσεων. Συγκεκριμένα, υπολογίστηκαν συχνότητες, ποσοστά, μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις για τις δημογραφικές μεταβλητές και για τις επιμέρους δηλώσεις του ερωτηματολογίου. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας των κλιμάκων με τη χρήση του δείκτη Cronbach's Alpha, ώστε να αξιολογηθεί η εσωτερική συνοχή των μεταβλητών που συνθέτουν κάθε θεωρητική διάσταση της έρευνας. Στη συνέχεια, εφαρμόστηκαν τεχνικές επαγωγικής στατιστικής για τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των βασικών μεταβλητών της μελέτης. Ειδικότερα, χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης Pearson (Pearson Correlation Coefficient) για την εξέταση της κατεύθυνσης και της έντασης των συσχετίσεων μεταξύ της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις πιστοποιήσεις, της αντιληπτής αξιοπιστίας, της εμπιστοσύνης προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα, της επίδρασης των λογοτύπων και των στάσεων απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν αναλύσεις γραμμικής παλινδρόμησης (Linear Regression Analysis) με στόχο τη διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων.

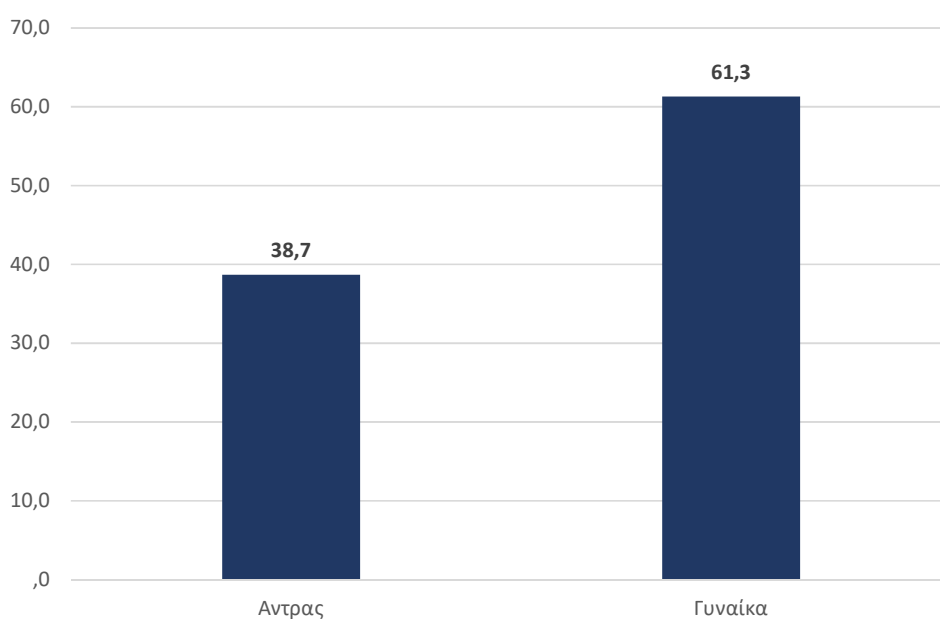
Τέλος, για τη διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων στις στάσεις και αντιλήψεις των συμμετεχόντων με βάση τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, εφαρμόστηκαν παραμετρικοί στατιστικοί έλεγχοι. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν Independent Samples t-tests για τη μεταβλητή του φύλου και αναλύσεις διακύμανσης μίας

κατεύθυνσης (One-way ANOVA) για τις μεταβλητές της ηλικίας, του μορφωτικού επιπέδου και του εισοδήματος. Για όλες τις στατιστικές δοκιμασίες το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε στο $p < 0,05$.

Κεφάλαιο 4: Ανάλυση

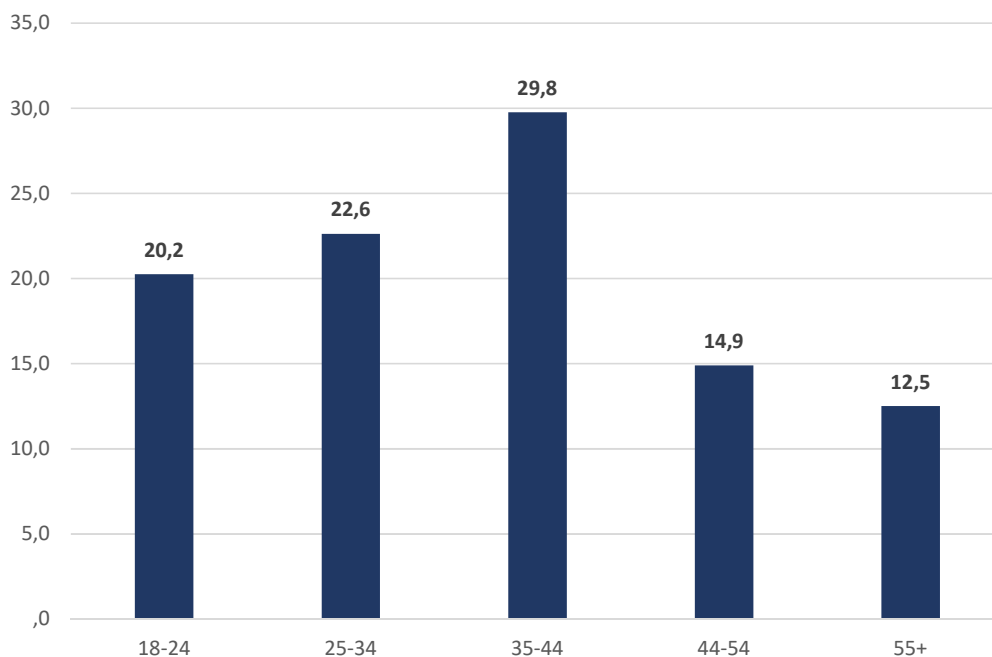
4.1 Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Αναφορικά με το φύλο, η πλειονότητα ήταν γυναίκες, οι οποίες αντιστοιχούσαν στο 61,3% του συνολικού δείγματος (N=103), ενώ οι άνδρες αποτελούσαν το 38,7% (N=65) (διάγραμμα 4.1).

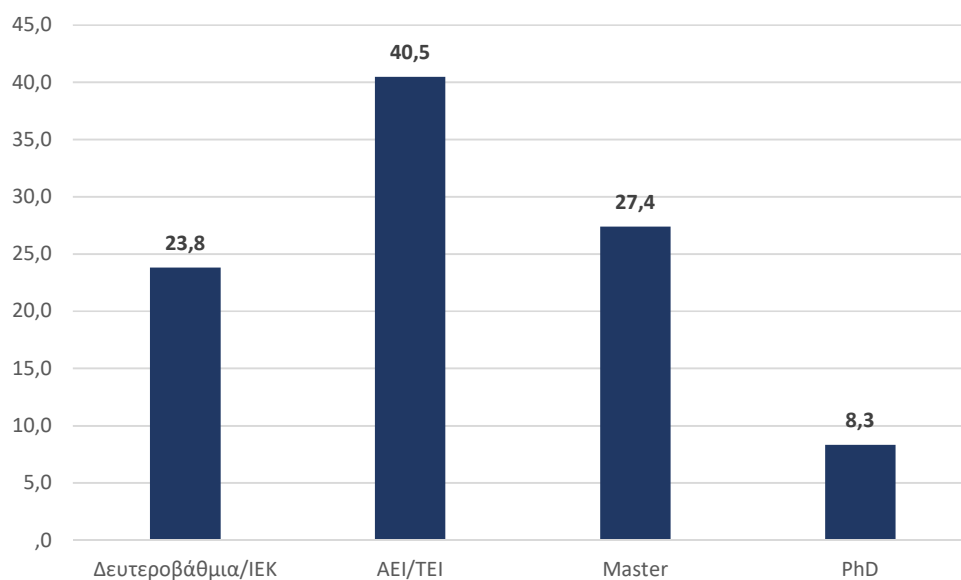
Διάγραμμα 4.1: Φύλο των ερωτηθέντων, Απαντήσεις σε %

Σε σχέση με την ηλικιακή κατανομή, η μεγαλύτερη ομάδα συμμετεχόντων ανήκε στην κατηγορία 35–44 ετών, με ποσοστό 29,8% (N=50). Ακολουθούσαν οι ηλικίες 25–34 ετών με ποσοστό 22,6% (N=38) και οι ηλικίες 18–24 ετών με ποσοστό 20,2% (N=34). Οι συμμετέχοντες ηλικίας 44–54 ετών αντιστοιχούσαν στο 14,9% του δείγματος (N=25), ενώ το μικρότερο ποσοστό καταγράφηκε στην ηλικιακή ομάδα άνω των 55 ετών, η οποία αντιπροσώπευε το 12,5% (N=21) (διάγραμμα 4.2).

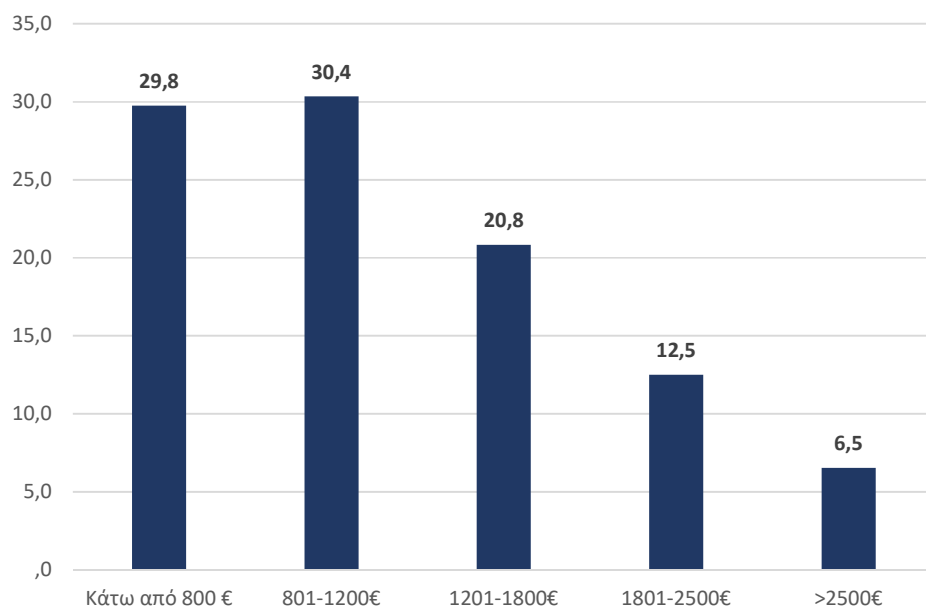

Διάγραμμα 3.2: Ηλικία των ερωτηθέντων, Απαντήσεις σε %

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ, με ποσοστό 40,5% (N=68), γεγονός που υποδηλώνει σχετικά υψηλό μορφωτικό επίπεδο του δείγματος. Παράλληλα, το 27,4% (N=46) δήλωσε ότι διαθέτει μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, ενώ το 23,8% (N=40) είχε ολοκληρώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση ή σπουδές σε ΙΕΚ. Τέλος, το 8,3% του δείγματος (N=14) κατείχε διδακτορικό τίτλο (διάγραμμα 4.3). Τέλος, αναφορικά με το εισόδημα, η μεγαλύτερη κατηγορία συμμετεχόντων δήλωσε μηνιαίο εισόδημα μεταξύ 801–1200 ευρώ, με ποσοστό 30,4% (N=51), ενώ πολύ κοντά βρέθηκε και η κατηγορία με εισόδημα κάτω των 800 ευρώ, η οποία αντιστοιχούσε στο 29,8% του δείγματος (N=50). Επιπλέον, το 20,8% (N=35) δήλωσε εισόδημα μεταξύ 1201–1800 ευρώ, το 12,5% (N=21) εισόδημα μεταξύ 1801–2500 ευρώ, ενώ μόνο το 6,5% (N=11) δήλωσε εισόδημα άνω των 2500 ευρώ (διάγραμμα 4.4)

Διάγραμμα 4.3: Εκπαίδευση των ερωτηθέντων, Απαντήσεις σε %

Διάγραμμα 4.4: Εισόδημα των ερωτηθέντων, Απαντήσεις σε %

Ο Πίνακας 4.1 παρουσιάζει τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των 168 συμμετεχόντων της έρευνας, δείχνοντας και τις συχνότητες της κάθε μεταβλητής.

Πίνακας 4.1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος

	Φύλο		Ισχύον %	Αθροιστικό %
	N	%		
Αντρας	65	38,7	38,7	38,7
Γυναίκα	103	61,3	61,3	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

	Ηλικία		Ισχύον %	Αθροιστικό %
	N	%		
18-24	34	20,2	20,2	20,2
25-34	38	22,6	22,6	42,9
35-44	50	29,8	29,8	72,6
44-54	25	14,9	14,9	87,5
55+	21	12,5	12,5	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

	Εκπαίδευση		Ισχύον %	Αθροιστικό %
	N	%		
Δευτεροβάθμια/ΙΕΚ	40	23,8	23,8	23,8
ΑΕΙ/ΤΕΙ	68	40,5	40,5	64,3
Μεταπτυχιακό	46	27,4	27,4	91,7
Διδακτορικό	14	8,3	8,3	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

	Εισόδημα		Ισχύον %	Αθροιστικό %
	N	%		
Κάτω από 800 €	50	29,8	29,8	29,8
801-1200€	51	30,4	30,4	60,1
1201-1800€	35	20,8	20,8	81,0
1801-2500€	21	12,5	12,5	93,5
>2500€	11	6,5	6,5	100,0
Σύνολο	168	100,0	100,0	

4.2 Περιγραφικά μέτρα

Ο Πίνακας 4.2 παρουσιάζει τα περιγραφικά μέτρα των μεταβλητών που αφορούν την ευαισθητοποίηση και τη γνώση των καταναλωτών σχετικά με τις πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων. Συνολικά, οι μέσες τιμές των απαντήσεων κυμαίνονται από 3,56 έως 3,94, γεγονός που δείχνει ότι οι συμμετέχοντες εμφανίζουν σχετικά θετική στάση και μέτριο προς υψηλό επίπεδο ενημέρωσης για τις πιστοποιήσεις τροφίμων. Η υψηλότερη μέση τιμή καταγράφεται στη δήλωση «Αναγνωρίζω εύκολα λογότυπα και σήματα πιστοποίησης τροφίμων πάνω στις συσκευασίες» ($M=3,94$, $TA=0,82$), γεγονός που δείχνει ότι οι καταναλωτές είναι αρκετά εξοικειωμένοι με την οπτική παρουσία των σημάτων πιστοποίησης. Ακολουθούν οι δηλώσεις που αφορούν τη γνώση ύπαρξης πιστοποιήσεων, όπως HACCP και ISO 22000 ($M=3,85$, $TA=0,87$), και την προσοχή στις πληροφορίες πιστοποίησης που αναγράφονται στις συσκευασίες ($M=3,84$, $TA=0,89$). Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι οι πιστοποιήσεις λειτουργούν ως αναγνωρίσιμα στοιχεία πληροφόρησης κατά την αγορά τροφίμων.

Χαμηλότερη μέση τιμή εμφανίζει η δήλωση «Θεωρώ ότι είμαι επαρκώς ενημερωμένος/η σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων» ($M=3,57$, $TA=1,02$), στοιχείο που δείχνει ότι, αν και οι καταναλωτές αναγνωρίζουν τις πιστοποιήσεις και τις παρατηρούν στις συσκευασίες, δεν αισθάνονται απαραίτητα πλήρως ενημερωμένοι για το περιεχόμενο και τη σημασία τους. Παράλληλα, η δήλωση ότι οι καταναλωτές στην Ελλάδα γνωρίζουν τη σημασία των πιστοποιήσεων τροφίμων εμφανίζει μέση τιμή 3,70 ($TA=0,99$), υποδηλώνοντας μια μάλλον συγκρατημένα θετική αντίληψη για το γενικό επίπεδο γνώσης στην ελληνική αγορά. Τέλος, η τιμή του Cronbach's Alpha για την ενότητα είναι 0,840, γεγονός που δείχνει πολύ καλή εσωτερική συνοχή της κλίμακας.

Πίνακας 4.2: Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων

	N	Μικρότερη τιμή	Μεγαλύτερη τιμή	Μέσος	ΤΑ
Γνωρίζω ότι υπάρχουν πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων, όπως το HACCP και το ISO 22000.	168	1,00	5,00	3,8512	,86613
Δίνω προσοχή στις πληροφορίες πιστοποίησης που αναγράφονται στις συσκευασίες τροφίμων.	168	1,00	5,00	3,8393	,89128
Θεωρώ ότι είμαι επαρκώς ενημερωμένος/η σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων.	168	1,00	5,00	3,5655	1,01863
Αναγνωρίζω εύκολα λογότυπα και σήματα πιστοποίησης τροφίμων πάνω στις συσκευασίες.	168	1,00	5,00	3,9405	,82406
Πιστεύω ότι οι καταναλωτές στην Ελλάδα γνωρίζουν τη σημασία των πιστοποιήσεων τροφίμων.	168	1,00	5,00	3,6964	,98952
Cronbach A				0,840	

Ομοίως, ο πίνακας 4.3 παρουσιάζει τα περιγραφικά μέτρα των δηλώσεων που αφορούν την αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων. Οι μέσες τιμές είναι ιδιαίτερα υψηλές, καθώς κυμαίνονται από 4,18 έως 4,30, γεγονός που καταδεικνύει ότι οι συμμετέχοντες αποδίδουν στις πιστοποιήσεις σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της ποιότητας, της ασφάλειας και της

αξιοπιστίας των τροφίμων. Εδώ, η υψηλότερη μέση τιμή καταγράφεται στη δήλωση «Τα πιστοποιημένα τρόφιμα είναι γενικά πιο ασφαλή από τα μη πιστοποιημένα» ($M=4,30$, $TA=0,79$), γεγονός που δείχνει ότι οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται τις πιστοποιήσεις ως ένδειξη αυξημένης ασφάλειας. Πολύ υψηλές τιμές εμφανίζονται επίσης στη δήλωση ότι οι φορείς που απονέμουν πιστοποιήσεις λειτουργούν αξιόπιστα και αντικειμενικά ($M=4,27$, $TA=0,82$), καθώς και στη δήλωση ότι οι πιστοποιήσεις συμβάλλουν ουσιαστικά στη διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων ($M=4,26$, $TA=0,77$). Επιπλέον, οι συμμετέχοντες συμφωνούν σε υψηλό βαθμό ότι οι πιστοποιήσεις τροφίμων μειώνουν τον κίνδυνο αγοράς μη ασφαλών προϊόντων ($M=4,21$, $TA=0,83$), ενώ εξίσου θετική είναι η στάση τους απέναντι στις επιχειρήσεις τροφίμων που διαθέτουν πιστοποιήσεις ασφάλειας ($M=4,18$, $TA=0,85$). Τέλος, η τιμή του Cronbach's Alpha ανέρχεται σε 0,860, γεγονός που υποδηλώνει πολύ καλή εσωτερική συνοχή της κλίμακας..

Πίνακας 4.3: Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων

	N	Μικρότερη τιμή	Μεγαλύτερη τιμή	Μέσος	TA
Οι πιστοποιήσεις τροφίμων συμβάλλουν ουσιαστικά στη διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων.	168	2,00	5,00	4,2560	,77380
Εμπιστεύομαι τις επιχειρήσεις τροφίμων που διαθέτουν πιστοποιήσεις ασφάλειας τροφίμων.	168	2,00	5,00	4,1845	,85219
Οι πιστοποιήσεις τροφίμων μειώνουν τον κίνδυνο αγοράς μη ασφαλών προϊόντων.	168	2,00	5,00	4,2143	,82725
Οι φορείς που απονέμουν πιστοποιήσεις τροφίμων λειτουργούν αξιόπιστα και αντικειμενικά.	168	2,00	5,00	4,2679	,82239
Τα πιστοποιημένα τρόφιμα είναι γενικά πιο ασφαλή από τα μη πιστοποιημένα.	168	2,00	5,00	4,3036	,79489
Cronbach A				0,860	

Συνεχίζοντας, ο Πίνακας 4.4 παρουσιάζει τα περιγραφικά μέτρα των δηλώσεων που αφορούν την εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα. Οι μέσες τιμές είναι ιδιαίτερα υψηλές, καθώς κυμαίνονται από 4,33 έως 4,39, γεγονός που δείχνει ότι οι συμμετέχοντες συνδέουν σε μεγάλο βαθμό τις πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας με αυξημένη εμπιστοσύνη απέναντι στα τρόφιμα και στις επιχειρήσεις παραγωγής τους. Η υψηλότερη μέση τιμή καταγράφεται στη δήλωση «Οι πιστοποιήσεις τροφίμων αυξάνουν την εμπιστοσύνη μου προς την εταιρεία παραγωγής» ($M=4,39$, $TA=0,72$), στοιχείο που υποδηλώνει ότι οι πιστοποιήσεις δεν ενισχύουν μόνο την αντίληψη για το ίδιο το προϊόν, αλλά και τη συνολική αξιοπιστία της επιχείρησης. Πολύ υψηλή είναι επίσης η συμφωνία στη δήλωση «Είμαι πιο πιθανό να επιλέξω ένα προϊόν όταν διαθέτει αναγνωρισμένη πιστοποίηση» ($M=4,38$, $TA=0,66$), γεγονός που δείχνει ότι η εμπιστοσύνη μεταφράζεται και σε αυξημένη πιθανότητα επιλογής πιστοποιημένων προϊόντων. Παράλληλα, οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι νιώθουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη όταν αγοράζουν τρόφιμα με πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας ($M=4,35$, $TA=0,80$), ενώ θεωρούν ότι οι πιστοποιήσεις ενισχύουν το αίσθημα ασφάλειας που έχουν ως καταναλωτές ($M=4,33$, $TA=0,78$). Αντίστοιχα, η δήλωση ότι τα πιστοποιημένα τρόφιμα είναι συνολικά πιο αξιόπιστα εμφανίζει επίσης υψηλή μέση τιμή ($M=4,33$, $TA=0,74$). Τέλος, η τιμή του Cronbach's Alpha ανέρχεται σε 0,825.

Πίνακας 4.4: Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα

	N	Μικρότερη τιμή	Μεγαλύτερη τιμή	Μέσος	ΤΑ
Νιώθω μεγαλύτερη εμπιστοσύνη όταν αγοράζω τρόφιμα με πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας.	168	2,00	5,00	4,3452	,79661
Οι πιστοποιήσεις τροφίμων ενισχύουν το αίσθημα ασφάλειας που έχω ως καταναλωτής.	168	2,00	5,00	4,3333	,77896
Είμαι πιο πιθανό να επιλέξω ένα προϊόν όταν διαθέτει αναγνωρισμένη πιστοποίηση.	168	3,00	5,00	4,3810	,66395
Οι πιστοποιήσεις τροφίμων αυξάνουν την εμπιστοσύνη μου προς την εταιρεία παραγωγής.	168	2,00	5,00	4,3929	,71791
Θεωρώ ότι τα πιστοποιημένα τρόφιμα είναι πιο αξιόπιστα συνολικά.	168	2,00	5,00	4,3274	,73816
Cronbach A				0,825	

Στο ίδιο μήκος κύματος, ο πίνακας 4.5 παρουσιάζει τα περιγραφικά μέτρα των δηλώσεων που αφορούν την επίδραση των λογοτύπων και των ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών. Οι μέσες τιμές εδώ κυμαίνονται από 3,63 έως 4,14, γεγονός που δείχνει ότι οι πιστοποιήσεις στις συσκευασίες λειτουργούν θετικά στη διαδικασία λήψης αγοραστικών αποφάσεων. Η υψηλότερη μέση τιμή καταγράφεται στη δήλωση «Η παρουσία πιστοποιήσεων στη συσκευασία επηρεάζει την τελική επιλογή προϊόντος» ($M=4,14$, $TA=0,81$), στοιχείο που δείχνει ότι οι πιστοποιήσεις αποτελούν σημαντικό κριτήριο επιλογής κατά την αγορά τροφίμων. Αντίστοιχα υψηλές τιμές εμφανίζονται στις δηλώσεις «Ελέγχο τις ετικέτες

πιστοποίησης πριν αγοράσω τρόφιμα» ($M=4,07$, $TA=0,87$) και «Προτιμώ προϊόντα που φέρουν εμφανή σήματα ποιότητας και ασφάλειας» ($M=4,04$, $TA=0,93$). Επιπρόσθετα, η δήλωση ότι τα λογότυπα πιστοποίησης επηρεάζουν θετικά την απόφαση αγοράς εμφανίζει επίσης θετική μέση τιμή ($M=3,98$, $TA=0,85$). Ωστόσο, η χαμηλότερη μέση τιμή καταγράφεται στη δήλωση «Θα πλήρωνα υψηλότερη τιμή για ένα πιστοποιημένο προϊόν τροφίμων» ($M=3,63$, $TA=0,95$). Το εύρημα αυτό δείχνει ότι, αν και οι καταναλωτές αποδίδουν σημασία στις πιστοποιήσεις, η προθυμία πληρωμής υψηλότερης τιμής είναι πιο συγκρατημένη.

Πίνακας 4.5: Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά

	N	Μικρότερη τιμή	Μεγαλύτερη τιμή	Μέσος	TA
Τα λογότυπα πιστοποίησης επηρεάζουν θετικά την απόφασή μου να αγοράσω ένα προϊόν.	168	2,00	5,00	3,9821	,85102
Ελέγχω τις ετικέτες πιστοποίησης πριν αγοράσω τρόφιμα.	168	1,00	5,00	4,0714	,87254
Προτιμώ προϊόντα που φέρουν εμφανή σήματα ποιότητας και ασφάλειας.	168	1,00	5,00	4,0417	,93087
Θα πλήρωνα υψηλότερη τιμή για ένα πιστοποιημένο προϊόν τροφίμων.	168	1,00	5,00	3,6250	,95207
Η παρουσία πιστοποιήσεων στη συσκευασία επηρεάζει την τελική επιλογή προϊόντος.	168	2,00	5,00	4,1429	,80631
Cronbach A				0,872	

Τέλος, ο πίνακας 4.6 παρουσιάζει τα περιγραφικά μέτρα των δηλώσεων που αφορούν τις στάσεις και τις συμπεριφορές των καταναλωτών απέναντι στην ασφάλεια των τροφίμων. Οι μέσες τιμές των μεταβλητών είναι ιδιαίτερα υψηλές και κυμαίνονται από 4,23 έως 4,32, γεγονός που δείχνει ότι οι συμμετέχοντες αποδίδουν μεγάλη σημασία σε ζητήματα ασφάλειας τροφίμων και εμφανίζουν αυξημένη ευαισθησία απέναντι σε πιθανούς διατροφικούς κινδύνους. Η υψηλότερη μέση τιμή καταγράφεται στη δήλωση «Οι πιστοποιήσεις τροφίμων συμβάλλουν στην προστασία της δημόσιας υγείας» ($M=4,32$, $TA=0,80$), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν τον κοινωνικό και προστατευτικό ρόλο των πιστοποιήσεων τροφίμων. Παράλληλα, εξίσου υψηλή είναι η συμφωνία στη δήλωση ότι οι επιχειρήσεις τροφίμων πρέπει να επικοινωνούν περισσότερο τις πιστοποιήσεις που διαθέτουν ($M=4,30$, $TA=0,80$), στοιχείο που δείχνει ότι οι καταναλωτές επιθυμούν μεγαλύτερη διαφάνεια και πληροφόρηση σχετικά με τις διαδικασίες διασφάλισης ποιότητας και ασφάλειας. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες δηλώνουν σε υψηλό βαθμό ότι οι διατροφικές κρίσεις και τα σκάνδαλα επηρεάζουν την εμπιστοσύνη τους στα τρόφιμα ($M=4,30$, $TA=0,78$), γεγονός που επιβεβαιώνει τη σημασία της ασφάλειας τροφίμων στη διαμόρφωση της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Αντίστοιχα, η ασφάλεια των τροφίμων φαίνεται να αποτελεί βασικό κριτήριο στις αγοραστικές αποφάσεις των συμμετεχόντων ($M=4,26$, $TA=0,77$), ενώ υψηλή είναι και η ανησυχία τους για πιθανούς κινδύνους που σχετίζονται με την ποιότητα των τροφίμων ($M=4,23$, $TA=0,79$).

Πίνακας 4.6: Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά

	N	Μικρότερη τιμή	Μεγαλύτερη τιμή	Μέσος	TA
Η ασφάλεια των τροφίμων αποτελεί βασικό κριτήριο στις αγορές μου.	168	2,00	5,00	4,2560	,77380
Ανησυχώ για πιθανούς κινδύνους που σχετίζονται με την ποιότητα των τροφίμων.	168	2,00	5,00	4,2262	,78689
Οι διατροφικές κρίσεις και τα σκάνδαλα επηρεάζουν την εμπιστοσύνη μου στα τρόφιμα.	168	2,00	5,00	4,3036	,77967
Οι επιχειρήσεις τροφίμων πρέπει να επικοινωνούν περισσότερο τις πιστοποιήσεις που διαθέτουν.	168	1,00	5,00	4,3036	,80238
Οι πιστοποιήσεις τροφίμων συμβάλλουν στην προστασία της δημόσιας υγείας.	168	2,00	5,00	4,3155	,79775
Cronbach A				0,866	

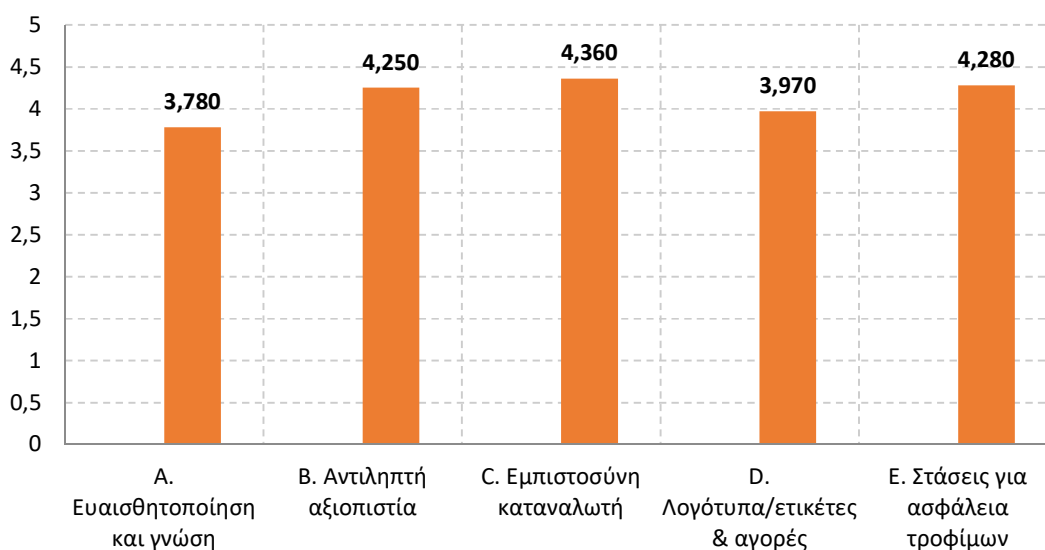
Πριν κλείσει η ενότητα των περιγραφικών μέτρων, ο πίνακας 4.7 παρουσιάζει συνοπτικά τους μέσους όρους και τους δείκτες αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για τις πέντε βασικές ενότητες του ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι όλες οι κλίμακες εμφανίζουν υψηλά επίπεδα εσωτερικής συνοχής, καθώς οι τιμές του Cronbach's Alpha κυμαίνονται από 0,825 έως 0,872, υπερβαίνοντας το ελάχιστο αποδεκτό όριο του 0,70 που προτείνεται στη διεθνή βιβλιογραφία (Malhotra & Bricks, 2006). Αναφορικά με τους μέσους όρους, η υψηλότερη τιμή καταγράφεται στην ενότητα «Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα» (M=4,360), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι συμμετέχοντες εμφανίζουν ιδιαίτερα θετική στάση απέναντι στον ρόλο των πιστοποιήσεων στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης τους προς τα τρόφιμα και τις επιχειρήσεις παραγωγής. Πολύ υψηλές τιμές παρουσιάζουν επίσης οι ενότητες «Στάσεις για την ασφάλεια τροφίμων» (M=4,280) και «Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων» (M=4,250), επιβεβαιώνοντας ότι οι

καταναλωτές αποδίδουν σημαντική αξία στις πιστοποιήσεις ως μηχανισμούς διασφάλισης ποιότητας και προστασίας της δημόσιας υγείας (διάγραμμα 4.5).

Πίνακας 4.7: Σύνοψη περιγραφικών μέτρων

Ενότητα	Μεταβλητές	Μέσος όρος	Cronbach's Alpha
A. Ευαισθητοποίηση και γνώση	A1-A5	3,780	0,840
B. Αντιληπτή αξιοπιστία	B1-B5	4,250	0,860
C. Εμπιστοσύνη καταναλωτή	C1-C5	4,360	0,825
D. Λογότυπα/ετικέτες & αγορές	D1-D5	3,970	0,872
E. Στάσεις για ασφάλεια τροφίμων	E1-E5	4,280	0,866

Μέσοι όροι ανά ενότητα

Διάγραμμα 4.5: Μέσοι όροι ανά ενότητα του ερωτηματολογίου

4.3 Συσχετίσεις

Ο Πίνακας 4.8 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης συσχετίσεων Pearson μεταξύ των βασικών μεταβλητών της έρευνας. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι όλες οι

συσχετίσεις είναι θετικές και στατιστικά σημαντικές, γεγονός που δείχνει ότι οι θετικές αντιλήψεις σχετικά με τις πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων συνδέονται με υψηλότερα επίπεδα εμπιστοσύνης, θετικότερες αγοραστικές στάσεις και αυξημένη ευαισθησία σε ζητήματα ασφάλειας τροφίμων. Αναλυτικότερα, η ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων εμφανίζει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με την αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων ($r=0,209$, $p=0,006$), με την εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα ($r=0,223$, $p=0,004$), με την επίδραση των λογοτύπων και ετικετών στην αγοραστική συμπεριφορά ($r=0,164$, $p=0,033$), καθώς και με τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων ($r=0,172$, $p=0,026$). Άρα, όσο περισσότερο ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι είναι οι καταναλωτές σχετικά με τις πιστοποιήσεις, τόσο πιο θετική είναι συνολικά η στάση τους απέναντι στα πιστοποιημένα τρόφιμα.

Ιδιαίτερα σημαντική εμφανίζεται η σχέση μεταξύ της αντιληπτής αξιοπιστίας των πιστοποιήσεων και της εμπιστοσύνης των καταναλωτών προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα ($r=0,327$, $p<0,001$). Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει ότι η αντίληψη των καταναλωτών για την αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων αποτελεί βασικό παράγοντα ενίσχυσης της εμπιστοσύνης τους. Παράλληλα, η αντιληπτή αξιοπιστία συσχετίζεται θετικά τόσο με την επίδραση των λογοτύπων και ετικετών στην αγοραστική συμπεριφορά ($r=0,258$, $p=0,001$), όσο και με τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων ($r=0,325$, $p<0,001$). Επιπλέον, η εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα εμφανίζει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση με την επίδραση των λογοτύπων και ετικετών στην αγοραστική συμπεριφορά ($r=0,325$, $p<0,001$), γεγονός που δείχνει ότι οι καταναλωτές που εμπιστεύονται περισσότερο τις πιστοποιήσεις είναι πιο πιθανό να επηρεάζονται από τα σχετικά σήματα κατά τη διαδικασία αγοράς. Παρόμοια θετική σχέση παρατηρείται και μεταξύ της εμπιστοσύνης και των στάσεων απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων ($r=0,309$, $p<0,001$).

Τέλος, οι στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων παρουσιάζουν επίσης θετική συσχέτιση με την επίδραση των λογοτύπων και των ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά ($r=0,294$, $p<0,001$). Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι οι καταναλωτές που δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην ασφάλεια των

τροφίμων είναι πιο πιθανό να επηρεάζονται από τις πιστοποιήσεις κατά την επιλογή προϊόντων.

Πίνακας 4.8: Συσχετίσεις ανάμεσα στις διαστάσεις του ερωτηματολογίου

		Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων	Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων	Εμπιστοσύνη ή καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα	Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά	Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων
Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων	Pearson Correlation	1	,209**	,223**	,164*	,172*
	Sig. (2-tailed)		,006	,004	,033	,026
	N	168	168	168	168	168
Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων	Pearson Correlation	,209**	1	,327**	,258**	,325**
	Sig. (2-tailed)	,006		,000	,001	,000
	N	168	168	168	168	168
Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα	Pearson Correlation	,223**	,327**	1	,325**	,309**
	Sig. (2-tailed)	,004	,000		,000	,000
	N	168	168	168	168	168
Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά	Pearson Correlation	,164*	,258**	,325**	1	,294**
	Sig. (2-tailed)	,033	,001	,000		,000
	N	168	168	168	168	168
Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων	Pearson Correlation	,172*	,325**	,309**	,294**	1
	Sig. (2-tailed)	,026	,000	,000	,000	
	N	168	168	168	168	168

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Εν κατακλείδι, τα αποτελέσματα της ανάλυσης συσχετίσεων επιβεβαιώνουν ότι οι πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων συνδέονται θετικά με την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και με την αγοραστική τους συμπεριφορά. Παρότι οι συσχετίσεις κυμαίνονται από χαμηλές έως μέτριες, όλες εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές, γεγονός που ενισχύει τη θεωρητική υπόθεση ότι οι πιστοποιήσεις λειτουργούν ως σημαντικοί μηχανισμοί μείωσης της αβεβαιότητας και ενίσχυσης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης στην αγορά τροφίμων.

4.4 Ανάλυση παλινδρόμησης

Ο πίνακας 4.9 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα. Το συνολικό μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό, καθώς η τιμή F είναι 7,686 με επίπεδο σημαντικότητας $p < 0,001$. Αυτό δείχνει ότι το σύνολο των ανεξάρτητων μεταβλητών συμβάλλει ουσιαστικά στην ερμηνεία της εμπιστοσύνης των καταναλωτών. Η τιμή του R Square είναι 0,223, γεγονός που σημαίνει ότι το μοντέλο εξηγεί το 22,3% της διακύμανσης της εμπιστοσύνης προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα. Η προσαρμοσμένη τιμή Adjusted R Square είναι 0,194, δείχνοντας ότι, μετά την προσαρμογή για τον αριθμό των μεταβλητών του μοντέλου, περίπου το 19,4% της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής εξηγείται από τους προβλεπτικούς παράγοντες. Αναφορικά με τους επιμέρους προβλεπτικούς παράγοντες, η αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων εμφανίζεται ως στατιστικά σημαντικός θετικός παράγοντας πρόβλεψης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών ($B=0,182$, $\beta=0,209$, $p=0,007$). Το εύρημα αυτό δείχνει ότι όσο περισσότερο οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται τις πιστοποιήσεις ως αξιόπιστες και αποτελεσματικές, τόσο υψηλότερη είναι η εμπιστοσύνη τους προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα.

Επίσης, η επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά εμφανίζει θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εμπιστοσύνη ($B=0,159$, $\beta=0,202$, $p=0,007$). Αυτό υποδηλώνει ότι η ορατότητα των σημάτων πιστοποίησης στη συσκευασία και η σημασία που αποδίδουν οι καταναλωτές σε αυτά συνδέονται με υψηλότερα επίπεδα εμπιστοσύνης προς τα τρόφιμα που φέρουν πιστοποιήσεις. Παράλληλα, οι στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων ασκούν επίσης θετική και στατιστικά σημαντική επίδραση στην εμπιστοσύνη

($B=0,143$, $\beta=0,160$, $p=0,036$). Συνεπώς, οι καταναλωτές που αποδίδουν μεγαλύτερη σημασία στην ασφάλεια τροφίμων και εμφανίζουν υψηλότερη ευαισθησία απέναντι σε πιθανούς κινδύνους, τείνουν να εμπιστεύονται περισσότερο τα πιστοποιημένα τρόφιμα.

Αντίθετα, η ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων δεν εμφανίζεται ως στατιστικά σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας της εμπιστοσύνης ($B=0,076$, $\beta=0,096$, $p=0,191$). Το εύρημα αυτό δείχνει ότι η απλή γνώση ή αναγνώριση των πιστοποιήσεων δεν αρκεί από μόνη της για να ενισχύσει την εμπιστοσύνη, εφόσον δεν συνοδεύεται από αντίληψη αξιοπιστίας, εμπειρική επιβεβαίωση ή σαφή επικοινωνία της αξίας των πιστοποιήσεων. Τέλος, οι δημογραφικές μεταβλητές φύλο και ηλικία δεν εμφανίζονται στατιστικά σημαντικές στο μοντέλο, καθώς οι τιμές σημαντικότητας είναι $p=0,122$ και $p=0,498$ αντίστοιχα. Αυτό υποδηλώνει ότι, στο συγκεκριμένο δείγμα, η εμπιστοσύνη προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα επηρεάζεται περισσότερο από αντιληπτικούς και συμπεριφορικούς παράγοντες παρά από βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά.

Πίνακας 4.9: Ανάλυση Γραμμικής παλινδρόμησης – Εξαρτημένη μεταβλητή: Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα

Model Summary					
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	
1	,472	,223	,194	,51002	

ANOVA						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11,995	6	1,999	7,686	,000
	Residual	41,879	161	,260		
	Total	53,874	167			

		Coefficients ^a				
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,317	,412		5,619	,000
	Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων	,076	,058	,096	1,314	,191
	Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων	,182	,066	,209	2,746	,007
	Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά	,159	,059	,202	2,713	,007
	Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων	,143	,068	,160	2,109	,036
	Φύλο	-,128	,082	-,110	-1,555	,122
	Ηλικία	-,021	,031	-,048	-,680	,498

Εν συντομία, τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης δείχνουν ότι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα διαμορφώνεται κυρίως από την αντιληπτή αξιοπιστία των πιστοποιήσεων, την παρουσία και επίδραση των λογοτύπων/ετικετών πιστοποίησης και τις γενικότερες στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων.

Στο ίδιο πνεύμα, ο πίνακας 4.10 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τις στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων. Το μοντέλο είναι στατιστικά σημαντικό, καθώς προκύπτει $F=6,058$ και $p<0,001$. Η τιμή R Square είναι 0,184, γεγονός που δείχνει ότι το μοντέλο εξηγεί το 18,4% της διακύμανσης της εξαρτημένης μεταβλητής, ενώ το Adjusted R Square είναι 0,154. Σε επίπεδο επιμέρους μεταβλητών, η αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων αποτελεί θετικό και στατιστικά σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα των στάσεων απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων ($B=0,209$, $\beta=0,214$, $p=0,007$). Επίσης, η εμπιστοσύνη προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα επηρεάζει θετικά και σημαντικά τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων ($B=0,188$, $\beta=0,168$, $p=0,036$), ενώ σημαντική είναι και η επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά ($B=0,154$, $\beta=0,174$, $p=0,025$).

Αντίθετα, η ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις δεν εμφανίζεται στατιστικά σημαντική ($B=0,051$, $\beta=0,058$, $p=0,444$). Το ίδιο ισχύει και για τις δημογραφικές μεταβλητές του φύλου ($p=0,989$) και της ηλικίας ($p=0,668$). Συνεπώς, οι στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων φαίνεται να επηρεάζονται περισσότερο από την αντιληπτή αξιοπιστία των πιστοποιήσεων, την εμπιστοσύνη και την πρακτική σημασία των ετικετών/λογοτύπων, παρά από τη γενική γνώση ή τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά. Τα ευρήματα λοιπόν δείχνουν ότι η θετική στάση απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων διαμορφώνεται κυρίως μέσα από την εμπιστοσύνη, την αξιοπιστία των πιστοποιήσεων και την ορατότητα των σχετικών σημάτων στις συσκευασίες.

Πίνακας 4.10: Ανάλυση Γραμμικής παλινδρόμησης – Εξαρτημένη μεταβλητή: Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,429	,184	,154	,58536

ANOVA ^b						
Model		Sum of Square s	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	12,454	6	2,076	6,058	,000
	Residual	55,165	161	,343		
	Total	67,619	167			

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients Beta	t	Sig.
		B	Std. Error			
1	(Constant)	1,810	,497		3,639	,000
	Εναισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων	,051	,067	,058	,767	,444
	Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων	,209	,076	,214	2,753	,007
	Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα	,188	,089	,168	2,109	,036
	Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά	,154	,068	,174	2,264	,025
	Φύλο	,001	,095	,001	,014	,989
	Ηλικία	-,015	,036	-,031	-,429	,668

4.5 Παραμετρικά τεστ

Ο πίνακας 4.11 παρουσιάζει τα αποτελέσματα των Independent Samples t-tests για τη διερεύνηση διαφορών στις βασικές μεταβλητές της έρευνας με βάση το φύλο. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι στατιστικά σημαντική διαφορά εντοπίζεται μόνο στη μεταβλητή «Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων» ($p=0,042$). Συγκεκριμένα, οι άνδρες εμφανίζουν υψηλότερο μέσο όρο ($M=3,92$, $TA=0,67$) σε σχέση με τις γυναίκες ($M=3,69$, $TA=0,74$), γεγονός που υποδηλώνει ότι στο συγκεκριμένο δείγμα οι άνδρες δηλώνουν ελαφρώς υψηλότερο επίπεδο γνώσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων. Αντίθετα, δεν παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς την αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων ($p=0,639$), την εμπιστοσύνη προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα ($p=0,091$), την επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά ($p=0,632$), καθώς και τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων ($p=0,703$). Συνεπώς, παρότι καταγράφεται μια μικρή διαφοροποίηση ως προς το επίπεδο γνώσης, το φύλο δεν φαίνεται να επηρεάζει ουσιαστικά τις βασικές στάσεις, την εμπιστοσύνη και την αγοραστική συμπεριφορά απέναντι στα πιστοποιημένα τρόφιμα.

Πίνακας 4.11: Independent T-tests με βάση το φύλο

	Φύλο	N	Mean	Std. Deviation	Sig.
Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων	Άντρας	65	3,9169	,66604	,042
	Γυναίκα	103	3,6913	,74084	
Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων	Άντρας	65	4,2154	,68219	,639
	Γυναίκα	103	4,2641	,63506	
Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα	Άντρας	65	4,4492	,56682	,091
	Γυναίκα	103	4,2971	,56351	

	Φύλο	N	Mean	Std. Deviation	Sig.
Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά	Άντρας	65	4,0062	,66330	,632
	Γυναίκα	103	3,9515	,75432	
Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων	Άντρας	65	4,3046	,57891	,703
	Γυναίκα	103	4,2660	,67236	

Ομοίως, ο πίνακας 4.12 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης διακύμανσης βάση του επιπέδου εκπαίδευσης. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι δεν εντοπίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές σε καμία από τις πέντε μεταβλητές, καθώς όλες οι τιμές σημαντικότητας είναι μεγαλύτερες από το επίπεδο $p < 0,05$. Συνεπώς, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στις πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων είναι σχετικά ομοιογενείς ανεξαρτήτως εκπαιδευτικού επιπέδου.

Πίνακας 4.12: One-way ANOVA με βάση την εκπαίδευση

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων	Between Groups	1,546	3	,515	,996	,396
	Within Groups	84,857	164	,517		
	Total	86,403	167			
Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων	Between Groups	,629	3	,210	,489	,691
	Within Groups	70,387	164	,429		
	Total	71,016	167			

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα	Between Groups	1,679	3	,560	1,758	,157
	Within Groups	52,195	164	,318		
	Total	53,874	167			
Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά	Between Groups	,377	3	,126	,240	,868
	Within Groups	85,937	164	,524		
	Total	86,314	167			
Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων	Between Groups	1,232	3	,411	1,014	,388
	Within Groups	66,387	164	,405		
	Total	67,619	167			

Ο πίνακας 4.13 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης διακύμανσης με βάση το μηνιαίο εισόδημα των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι και εδώ δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές σε καμία από τις πέντε βασικές μεταβλητές της έρευνας, καθώς όλες οι τιμές σημαντικότητας είναι μεγαλύτερες από το όριο $p < 0,05$.

Πίνακας 4.13: One-way ANOVA με βάση το εισόδημα

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων	Between Groups	,288	4	,072	,136	,969
	Within Groups	86,115	163	,528		
	Total	86,403	167			
Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων	Between Groups	1,900	4	,475	1,120	,349
	Within Groups	69,116	163	,424		
	Total	71,016	167			

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα	Between Groups	1,100	4	,275	,850	,496
	Within Groups	52,774	163	,324		
	Total	53,874	167			
Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά	Between Groups	3,399	4	,850	1,670	,159
	Within Groups	82,915	163	,509		
	Total	86,314	167			
Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων	Between Groups	2,236	4	,559	1,393	,239
	Within Groups	65,383	163	,401		
	Total	67,619	167			

Τέλος, ο πίνακας 4.14 παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης διακύμανσης με βάση την ηλικιακή ομάδα. Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι στατιστικά σημαντική διαφορά εντοπίζεται μόνο στη μεταβλητή «Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων» ($p=0,045$). Συγκεκριμένα, οι υψηλότερες μέσες τιμές εμφανίζονται στις ηλικιακές ομάδες 44–54 ετών ($M=4,02$) και 18–24 ετών ($M=3,94$), ενώ η χαμηλότερη τιμή καταγράφεται στην ομάδα 55+ ($M=3,44$). Το εύρημα αυτό δείχνει ότι το επίπεδο γνώσης και ευαισθητοποίησης γύρω από τις πιστοποιήσεις διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικία, η οποία δεν επιδρά στην εμπιστοσύνη, την αντιληπτή αξιοπιστία ή την αγοραστική συμπεριφορά απέναντι στα πιστοποιημένα τρόφιμα.

Πίνακας 4.14: One-way ANOVA με βάση την ηλικία

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	Minimum	Maximum	Sig.
Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων	18-24	34	3,9353	,59232	,10158	2,40	5,00	,045
	25-34	38	3,7737	,71912	,11666	1,40	4,80	
	35-44	50	3,7000	,63149	,08931	2,20	5,00	
	44-54	25	4,0160	,69022	,13804	2,60	5,00	
	55+	21	3,4381	,99322	,21674	1,00	4,80	
	Total	168	3,7786	,71929	,05549	1,00	5,00	
Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων	18-24	34	4,3235	,67333	,11547	2,80	5,00	,413
	25-34	38	4,0632	,69610	,11292	2,00	5,00	
	35-44	50	4,2760	,60729	,08588	2,60	5,00	
	44-54	25	4,2880	,67102	,13420	3,00	5,00	
	55+	21	4,3238	,61474	,13415	2,80	5,00	
	Total	168	4,2452	,65211	,05031	2,00	5,00	
Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα	18-24	34	4,4000	,58049	,09955	2,60	5,00	,902
	25-34	38	4,4105	,53006	,08599	3,00	5,00	
	35-44	50	4,3360	,65582	,09275	2,20	5,00	
	44-54	25	4,3040	,50040	,10008	3,20	5,00	
	55+	21	4,2952	,49646	,10834	3,40	5,00	
	Total	168	4,3560	,56798	,04382	2,20	5,00	
Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά	18-24	34	4,0412	,71821	,12317	2,40	5,00	,964
	25-34	38	4,0000	,66900	,10853	2,40	5,00	
	35-44	50	3,9400	,72759	,10290	2,40	5,00	
	44-54	25	3,9280	,72774	,14555	2,40	4,80	
	55+	21	3,9429	,82980	,18108	2,20	5,00	
	Total	168	3,9726	,71892	,05547	2,20	5,00	

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	Minimum	Maximum	Sig.
Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων	18-24	34	4,3176	,59517	,10207	2,40	5,00	,894
	25-34	38	4,3526	,61589	,09991	2,80	5,00	
	35-44	50	4,2200	,68839	,09735	2,60	5,00	
	44-54	25	4,2720	,68527	,13705	2,00	5,00	
	55+	21	4,2476	,58959	,12866	3,00	5,00	
	Total	168	4,2810	,63632	,04909	2,00	5,00	

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

5.1 Συμπεράσματα – Συζήτηση

Η παρούσα εργασία εξέτασε την επίδραση των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών και στην αγοραστική τους συμπεριφορά στην Ελλάδα. Καταρχάς, η έρευνα ανέδειξε ότι οι καταναλωτές στην Ελλάδα εμφανίζουν συνολικά θετικές στάσεις απέναντι στις πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων. Οι υψηλοί μέσοι όροι στις ενότητες της αντιληπτής αξιοπιστίας, της εμπιστοσύνης, της ασφάλειας τροφίμων και της επίδρασης των λογοτύπων δείχνουν ότι οι πιστοποιήσεις δεν λειτουργούν απλώς ως τεχνικά συστήματα συμμόρφωσης, αλλά ως σημαντικά σήματα αξιοπιστίας προς τον καταναλωτή. Ιδιαίτερα υψηλή ήταν η εμπιστοσύνη προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα, γεγονός που δείχνει ότι οι συμμετέχοντες συνδέουν τις πιστοποιήσεις με μεγαλύτερη ασφάλεια, αξιοπιστία και θετικότερη εικόνα της παραγωγικής επιχείρησης. Το εύρημα αυτό συμφωνεί με τους Borda et al. (2021), οι οποίοι διαπίστωσαν ότι τα πιστοποιημένα τρόφιμα προσδίδουν ένα γενικό αίσθημα εμπιστοσύνης στους καταναλωτές, ακόμη και όταν αυτοί δεν είναι σε θέση να διακρίνουν με ακρίβεια τις διαφορές μεταξύ των επιμέρους πιστοποιήσεων.

Ακόμα, ένα σημαντικό συμπέρασμα της ανάλυσης είναι ότι η γνώση και ευαισθητοποίηση των καταναλωτών σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων βρίσκεται σε θετικό, αλλά χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με την εμπιστοσύνη και την αντιληπτή αξιοπιστία. Αυτό δείχνει ότι οι καταναλωτές ενδέχεται να εμπιστεύονται τις πιστοποιήσεις ως γενικά σήματα ασφάλειας και ποιότητας, χωρίς όμως να διαθέτουν πλήρη ή εξειδικευμένη γνώση για το περιεχόμενο, τις διαδικασίες και τις διαφορές μεταξύ συστημάτων όπως το ISO 22000, το HACCP ή τα ιδιωτικά σχήματα πιστοποίησης. Το εύρημα αυτό βρίσκεται σε άμεση συμφωνία με τη μελέτη των Borda et al. (2021), σύμφωνα με την οποία οι καταναλωτές αποδίδουν γενική αξία στα πιστοποιημένα τρόφιμα, αλλά δεν διακρίνουν πάντα με ακρίβεια τις επιμέρους μορφές πιστοποίησης.

Η ανάλυση συσχετίσεων έδειξε ότι όλες οι βασικές μεταβλητές της έρευνας σχετίζονται θετικά και στατιστικά σημαντικά μεταξύ τους. Ειδικότερα, η αντιληπτή αξιοπιστία των πιστοποιήσεων συνδέεται θετικά με την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, την αγοραστική συμπεριφορά και τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώνει ότι οι πιστοποιήσεις λειτουργούν ως μηχανισμοί μείωσης της αβεβαιότητας και ενίσχυσης της καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Η διαπίστωση αυτή συγκλίνει με τα αποτελέσματα της έρευνας των Simoglou και Roditakis (2022), οι οποίοι κατέδειξαν ότι η εμπιστοσύνη στις διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης των τροφίμων αποτελεί βασικό παράγοντα ενίσχυσης της αντίληψης περί ασφάλειας των τροφίμων.

Τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης ενισχύουν περαιτέρω αυτή τη διαπίστωση. Η εμπιστοσύνη των καταναλωτών προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα προβλέπεται θετικά και στατιστικά σημαντικά από την αντιληπτή αξιοπιστία των πιστοποιήσεων, την επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης, καθώς και τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων. Αντίθετα, η απλή γνώση και ευαισθητοποίηση δεν αναδείχθηκε σε στατιστικά σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα της εμπιστοσύνης. Το εύρημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς δείχνει ότι δεν αρκεί οι καταναλωτές να γνωρίζουν την ύπαρξη πιστοποιήσεων· χρειάζεται να τις αντιλαμβάνονται ως αξιόπιστες, αποτελεσματικές και ουσιαστικές. Επομένως, η εμπιστοσύνη δεν διαμορφώνεται μόνο μέσω της ενημέρωσης, αλλά κυρίως μέσω της αντιλαμβανόμενης αξιοπιστίας και της σαφούς επικοινωνίας της αξίας των πιστοποιήσεων.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο ρόλος των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης. Η παρουσία πιστοποιήσεων στη συσκευασία φάνηκε να επηρεάζει θετικά την τελική επιλογή προϊόντος, ενώ οι καταναλωτές δήλωσαν ότι ελέγχουν και λαμβάνουν υπόψη τα σχετικά σήματα κατά την αγορά τροφίμων. Το εύρημα αυτό συνδέεται με τη μελέτη των Lagerkvist et al. (2018), σύμφωνα με την οποία η εμπιστοσύνη των καταναλωτών επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από άμεσα ορατά στοιχεία. Αν και η δική τους μελέτη επικεντρώθηκε κυρίως σε οπτικά στοιχεία καθαριότητας στα σημεία πώλησης, η παρούσα έρευνα επιβεβαιώνει ευρύτερα ότι τα οπτικά σήματα ασφάλειας και ποιότητας, όπως τα λογότυπα πιστοποίησης στις συσκευασίες, μπορούν να λειτουργήσουν ως πρακτικοί δείκτες εμπιστοσύνης.

Παράλληλα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι καταναλωτές αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην ασφάλεια τροφίμων και αναγνωρίζουν τον ρόλο των πιστοποιήσεων στην προστασία της δημόσιας υγείας. Η υψηλή συμφωνία με τη δήλωση ότι οι διατροφικές κρίσεις και τα σκάνδαλα επηρεάζουν την εμπιστοσύνη στα τρόφιμα επιβεβαιώνει ότι η καταναλωτική εμπιστοσύνη είναι ευαίσθητη σε ζητήματα κινδύνου, διαφάνειας και θεσμικού ελέγχου. Το εύρημα αυτό συνδέεται με τη μελέτη των de Jonge et al. (2004), σύμφωνα με την οποία η εμπιστοσύνη στην ασφάλεια τροφίμων επηρεάζεται από την ύπαρξη ή απουσία διατροφικών σκανδάλων και από την αντίληψη ευθύνης των θεσμών. Ωστόσο, σε αντίθεση με τη μέτρια εμπιστοσύνη που εντοπίστηκε στη συγκεκριμένη μελέτη, η παρούσα έρευνα κατέγραψε υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα, πιθανόν επειδή η εστίαση ήταν ειδικά σε προϊόντα που φέρουν πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας.

Σε σχέση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, βρέθηκε ότι το φύλο, η εκπαίδευση και το εισόδημα δεν διαφοροποιούν ουσιαστικά τη συμπεριφορά των αγοραστών. Η μόνη στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση με βάση το φύλο εντοπίστηκε στην ευαισθητοποίηση και γνώση, όπου οι άνδρες εμφάνισαν ελαφρώς υψηλότερο μέσο όρο. Το εύρημα αυτό παρουσιάζει ενδιαφέρουσα σύγκλιση με τους Simoglou και Roditakis (2022), οι οποίοι ανέφεραν ότι το φύλο, και ειδικότερα οι άνδρες, συνδέεται θετικά με την αντίληψη περί ασφάλειας των τροφίμων. Ωστόσο, στην παρούσα έρευνα το φύλο δεν επηρέασε την εμπιστοσύνη, την αντιληπτή αξιοπιστία ή την αγοραστική συμπεριφορά, γεγονός που δείχνει ότι οι βασικές στάσεις απέναντι στις πιστοποιήσεις είναι αρκετά ομοιογενείς μεταξύ ανδρών και γυναικών.

Αντίστοιχα, η ηλικία διαφοροποίησε στατιστικά σημαντικά μόνο την ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις, με υψηλότερες τιμές στις ομάδες 44–54 και 18–24 ετών και χαμηλότερη τιμή στην ομάδα 55+. Αντίθετα, δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές ως προς την εμπιστοσύνη, την αντιληπτή αξιοπιστία, την αγοραστική συμπεριφορά και τις στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων. Το εύρημα αυτό διαφοροποιείται από τα αποτελέσματα της συστηματικής ανασκόπησης των Zanetta et al. (2022), όπου έδειξαν ότι το εισόδημα και το επίπεδο εκπαίδευσης επηρεάζουν τις πεποιθήσεις και τη συμπεριφορά των καταναλωτών. Τέλος, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συνδέονται και με τη μελέτη των Mohd Nawī και Mohd Nasir (2014), οι οποίοι έδειξαν ότι οι πιστοποιήσεις ασφάλειας τροφίμων συνδέονται με την εμπιστοσύνη, την επωνυμία, τη συνείδηση υγείας και την

αγοραστική απόφαση. Αντίστοιχα, στην παρούσα μελέτη, οι πιστοποιήσεις φαίνεται να ενισχύουν τόσο την εμπιστοσύνη προς τα τρόφιμα όσο και την προτίμηση για προϊόντα που φέρουν εμφανή σήματα ποιότητας και ασφάλειας. Ωστόσο, η προθυμία πληρωμής υψηλότερης τιμής για πιστοποιημένα προϊόντα εμφανίστηκε πιο συγκρατημένη σε σχέση με τις υπόλοιπες διαστάσεις της αγοραστικής συμπεριφοράς. Αυτό δείχνει ότι οι καταναλωτές αναγνωρίζουν την αξία των πιστοποιήσεων, αλλά η τελική αγορά εξακολουθεί να επηρεάζεται από οικονομικούς περιορισμούς και την τιμή.

Συμπερασματικά, η ανάλυση επιβεβαιώνει ότι οι πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων αποτελούν σημαντικούς μηχανισμούς ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στην Ελλάδα. Η αντιληπτή αξιοπιστία, η ορατότητα των λογοτύπων και οι θετικές στάσεις απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων αναδεικνύονται ως οι βασικότεροι παράγοντες που συνδέονται με την εμπιστοσύνη και την αγοραστική συμπεριφορά. Τα αποτελέσματα συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό με τη διεθνή βιβλιογραφία, επιβεβαιώνοντας ότι οι πιστοποιήσεις λειτουργούν ως σήματα ασφάλειας και ποιότητας σε ένα περιβάλλον όπου οι καταναλωτές δεν μπορούν να αξιολογήσουν άμεσα τις πραγματικές διαδικασίες παραγωγής και ελέγχου. Παράλληλα, η εργασία αναδεικνύει την ανάγκη για καλύτερη επικοινωνία και εκπαίδευση των καταναλωτών, ώστε οι πιστοποιήσεις να μην γίνονται αντιληπτές μόνο ως γενικά σύμβολα εμπιστοσύνης, αλλά ως ουσιαστικοί μηχανισμοί διασφάλισης της ποιότητας και της προστασίας της δημόσιας υγείας.

5.2 Ερευνητικοί περιορισμοί και προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Όσον αφορά τους ερευνητικούς περιορισμούς της μελέτης, μπορούν να ειπωθούν τα εξής. Αρχικά, η έρευνα βασίστηκε σε δείγμα ευκολίας (convenience sample), γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων στο σύνολο του ελληνικού πληθυσμού. Παρότι το δείγμα περιλάμβανε συμμετέχοντες διαφορετικών ηλικιών, μορφωτικών επιπέδων και εισοδηματικών κατηγοριών, η συμμετοχή ήταν εθελοντική και συνεπώς ενδέχεται να εκπροσωπούνται περισσότερο άτομα με αυξημένο ενδιαφέρον για ζητήματα ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων. Επιπλέον, η έρευνα είχε δια-τομεακό χαρακτήρα (cross-sectional), αποτυπώνοντας τις αντιλήψεις και στάσεις των καταναλωτών σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή, χωρίς δυνατότητα παρακολούθησης πιθανών μεταβολών στον χρόνο.

Ένας ακόμη περιορισμός αφορά τη χρήση αυτό-αναφερόμενων δεδομένων μέσω ερωτηματολογίου. Οι συμμετέχοντες ενδέχεται να επηρεάστηκαν από κοινωνικά επιθυμητές απαντήσεις, ιδιαίτερα σε ζητήματα που σχετίζονται με την ασφάλεια τροφίμων και την προστασία της δημόσιας υγείας. Παράλληλα, η έρευνα επικεντρώθηκε κυρίως στη γενική αντίληψη των καταναλωτών για τις πιστοποιήσεις τροφίμων και όχι σε συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων ή εμπορικών σημάτων. Επίσης, παρότι εξετάστηκαν σημαντικές μεταβλητές όπως η εμπιστοσύνη, η αντιληπτή αξιοπιστία και η επίδραση των λογοτύπων πιστοποίησης, δεν συμπεριλήφθηκαν άλλοι πιθανοί παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν την αγοραστική συμπεριφορά, όπως η περιβαλλοντική συνείδηση, η πιστότητα σε μάρκες, οι διατροφικές συνήθειες ή οι πολιτισμικές επιρροές.

Το τελικό δείγμα των 168 συμμετεχόντων θεωρείται επαρκές για την εφαρμογή των στατιστικών τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν, όπως οι συσχετίσεις, οι αναλύσεις παλινδρόμησης και οι παραμετρικοί έλεγχοι διαφορών, όμως όπως προαναφέρθηκε παραμένει μικρότερο από το αρχικά επιδιωκόμενο μέγεθος δείγματος. Ως αποτέλεσμα, η στατιστική ισχύς ορισμένων αναλύσεων, ιδιαίτερα εκείνων που αφορούν συγκρίσεις μεταξύ δημογραφικών υποομάδων με περιορισμένο αριθμό συμμετεχόντων, ενδέχεται να είναι μειωμένη. Συνεπώς, είναι πιθανό ορισμένες πραγματικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ομάδων να μην ανιχνεύθηκαν ως στατιστικά σημαντικές λόγω του περιορισμένου αριθμού παρατηρήσεων σε συγκεκριμένες κατηγορίες του δείγματος.

Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να επεκτείνουν τη μελέτη χρησιμοποιώντας μεγαλύτερα και περισσότερο αντιπροσωπευτικά δείγματα από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας, ώστε να ενισχυθεί η δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων. Παράλληλα, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη η διεξαγωγή συγκριτικών ερευνών μεταξύ διαφορετικών χωρών ή διαφορετικών πολιτισμικών πλαισίων, προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο οι αντιλήψεις για τις πιστοποιήσεις τροφίμων διαφοροποιούνται διεθνώς. Επιπλέον, μελλοντικές μελέτες μπορούν να αξιοποιήσουν πιο σύνθετες στατιστικές τεχνικές για τη διερεύνηση άμεσων και έμμεσων σχέσεων μεταξύ εμπιστοσύνης, αντιλαμβανόμενης αξιοπιστίας και αγοραστικής συμπεριφοράς. Τέλος, ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η ποιοτική διερεύνηση των αντιλήψεων των καταναλωτών μέσω πραγματοποίησης συνεντεύξεων ή ομάδων εστίασης.

5.3 Διοικητικές Επιπτώσεις (Implications)

Τα ευρήματα παρέχουν χρήσιμες διαχειριστικές επιπτώσεις για τις εταιρείες τροφίμων, τους φορείς πιστοποίησης, τους λιανοπωλητές και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Οι επιχειρήσεις τροφίμων θα πρέπει να αναγνωρίσουν ότι πιστοποιήσεις όπως το ISO 22000, το HACCP και ιδιωτικά πρότυπα όπως το BRCGS μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και να επηρεάσουν θετικά τις αποφάσεις αγοράς. Κατά συνέπεια, οι εταιρείες δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζουν τις πιστοποιήσεις απλώς ως τεχνικές απαιτήσεις συμμόρφωσης, αλλά ως στρατηγικά εργαλεία μάρκετινγκ και επικοινωνίας ικανά να ενισχύσουν την εικόνα της μάρκας και το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Η ορατή τοποθέτηση λογότυπων πιστοποίησης και ετικετών ποιότητας στις συσκευασίες τροφίμων φαίνεται να επηρεάζει θετικά τη συμπεριφορά των καταναλωτών, υποδεικνύοντας ότι οι εταιρείες θα πρέπει να επενδύσουν σε σαφέστερη και πιο αποτελεσματική επικοινωνία πληροφοριών που σχετίζονται με την πιστοποίηση.

Επιπλέον, τα σχετικά χαμηλότερα επίπεδα γνώσης των καταναλωτών σε σύγκριση με την εμπιστοσύνη και την αντιληπτή αξιοπιστία υποδεικνύουν την ανάγκη για καλύτερες εκστρατείες εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης των καταναλωτών. Οι δημόσιες αρχές, οι οργανισμοί πιστοποίησης και οι επιχειρήσεις τροφίμων θα πρέπει να συνεργαστούν για να βελτιώσουν την κατανόηση του κοινού σχετικά με τη σημασία, τον ρόλο και τις διαφορές μεταξύ των πιστοποιήσεων ασφάλειας τροφίμων. Η παροχή προσβάσιμων και διαφανών πληροφοριών θα μπορούσε να ενισχύσει την ικανότητα των καταναλωτών να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις αγοράς και να ενισχύσει περαιτέρω την εμπιστοσύνη στο σύστημα τροφίμων. Μια άλλη σημαντική επίπτωση αφορά τον ρόλο της διαφάνειας και της επικοινωνίας σε περιόδους κρίσεων ή σκανδάλων που σχετίζονται με τα τρόφιμα. Δεδομένου ότι οι καταναλωτές στην παρούσα μελέτη ανέφεραν ότι οι διατροφικές κρίσεις επηρεάζουν σημαντικά την εμπιστοσύνη τους στα τρόφιμα, οι εταιρείες τροφίμων και οι ρυθμιστικές αρχές θα πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στις προληπτικές στρατηγικές επικοινωνίας και στις διαφανείς πρακτικές γνωστοποίησης. Η αποτελεσματική επικοινωνία σχετικά με τις διαδικασίες πιστοποίησης, τους ποιοτικούς ελέγχους και τα μέτρα ασφαλείας μπορεί να βοηθήσει στον μετριασμό της αβεβαιότητας των καταναλωτών και στη διατήρηση της εμπιστοσύνης τους σε καταστάσεις κρίσεως.

Τέλος, τα ευρήματα δείχνουν ότι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και οι θετικές στάσεις απέναντι στην ασφάλεια των τροφίμων είναι σχετικά συνεπείς σε διαφορετικές δημογραφικές ομάδες, καθώς εντοπίστηκαν μόνο περιορισμένες δημογραφικές διαφορές. Αυτό δείχνει ότι οι πιστοποιήσεις ασφάλειας τροφίμων αποτελούν ευρέως αναγνωρισμένα σήματα αξιοπιστίας μεταξύ των καταναλωτών, ανεξάρτητα από το εισόδημα, την εκπαίδευση ή το φύλο. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις μπορούν να ενσωματώσουν στρατηγικές επικοινωνίας που βασίζονται στην πιστοποίηση σε ευρύτερες προσπάθειες τοποθέτησης στην αγορά χωρίς να στοχεύουν απαραίτητα μόνο σε συγκεκριμένα δημογραφικά τμήματα.

Βιβλιογραφία:

- Ashwood, Z. C., Elias, B., & Ho, D. E. (2021). Improving the Reliability of Food Safety Disclosure. *Journal of environmental health*, 84(2), 30-37.
- Baş, M., Yüksel, M., & Çavuşoğlu, T. (2007). Difficulties and barriers for the implementing of HACCP and food safety systems in food businesses in Turkey. *Food Control*, 18(2), 124-130.
- Borda, D., Mihalache, O. A., Dumitraşcu, L., Gafiţianu, D., & Nicolau, A. I. (2021). Romanian consumers' food safety knowledge, awareness on certified labelled food and trust in information sources. *Food Control*, 120, 107544.
- Casolani, N., Liberatore, L., & Psomas, E. (2018). Implementation of quality management system with ISO 22000 in food Italian companies. *Calitatea*, 19(165), 125-131.
- Chandrapala, J., Oliver, C., Kentish, S., & Ashokkumar, M. (2012). Ultrasonics in food processing—Food quality assurance and food safety. *Trends in Food Science & Technology*, 26(2), 88-98.
- Chen, H., Liu, S., Chen, Y., Chen, C., Yang, H., & Chen, Y. (2020). Food safety management systems based on ISO 22000: 2018 methodology of hazard analysis compared to ISO 22000: 2005. *Accreditation and Quality Assurance*, 25(1), 23-37.
- Chen, M. F. (2008). Consumer trust in food safety—A multidisciplinary approach and empirical evidence from Taiwan. *Risk Analysis: An International Journal*, 28(6), 1553-1569.
- Daughjerg, C. (2022). Accountability and integrity in private food safety regulation: Evidence from the Australian food sector. *Australian journal of public administration*, 81(1), 37-52.
- De Jonge, J., Frewer, L., Van Trijp, H., Jan Renes, R., De Wit, W., & Timmers, J. (2004). Monitoring consumer confidence in food safety: an exploratory study. *British Food Journal*, 106(10-11), 837-849.

- Diana, A. F. (2024). IMPLEMENTATION OF BRITISH RETAIL CONSORTIUM (BRC) GLOBAL STANDARD ISSUE 9 IN THE PRODUCTION PROCESS AREA OF FROZEN TUNA FISH PT. XYZ. *Journal of Food and Agricultural Science for Lowland and Coastal Area*, 2(1).
- Escanciano, C., & Santos-Vijande, M. L. (2014). Reasons and constraints to implementing an ISO 22000 food safety management system: Evidence from Spain. *Food Control*, 40, 50-57.
- Fotopoulos, C., Kafetzopoulos, D., & Gotzamani, K. (2011). Critical factors for effective implementation of the HACCP system: a Pareto analysis. *British Food Journal*, 113(5), 578-597.
- Garcia, S. N., Osburn, B. I., & Jay-Russell, M. T. (2020). One health for food safety, food security, and sustainable food production. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 4, 1.
- Hu, L., & Zheng, Y. (2026). Do food safety certifications improve the safety of our food system? evidence from the US Meat, Poultry, and egg industry. *Food Policy*, 138, 102980.
- Hu, L., Zheng, Y., Woods, T. A., Kusunose, Y., & Buck, S. (2023). The market for private food safety certifications: Conceptual framework, review, and future research directions. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 45(1), 197-220.
- Jin, S., Zhou, J., & Ye, J. (2008). Adoption of HACCP system in the Chinese food industry: A comparative analysis. *Food Control*, 19(8), 823-828.
- International Organization for Standardization (ISO). (2024). *The ISO Survey of Management System Standard Certifications*.
- ISO. (2015). *ISO 9000:2015 Quality management systems — Fundamentals and vocabulary*.
- ISO. (2018). *ISO 22000:2018 Food safety management systems — Requirements for any organization in the food chain*
- Kotsanopoulos, K. V., & Arvanitoyannis, I. S. (2017). The role of auditing, food safety, and food quality standards in the food industry: A review. *Comprehensive reviews in food science and food safety*, 16(5), 760-775.

- Lagerkvist, C. J., Amuakwa-Mensah, F., & Mensah, J. T. (2018). How consumer confidence in food safety practices along the food supply chain determines food handling practices: Evidence from Ghana. *Food Control*, 93, 265-273.
- Lakner, Z., Plasek, B., Kasza, G., Kiss, A., Soós, S., & Temesi, Á. (2021). Towards understanding the food consumer behavior–food safety–sustainability triangle: a bibliometric approach. *Sustainability*, 13(21), 12218.
- Lambert, R., & Frenz, M. (2021). The economic impact for manufacturing sites operating to BRCGS certification.
- Lytton, T. D., & McAllister, L. K. (2014). Oversight in private food safety auditing: Addressing auditor conflict of interest. *Wis. L. Rev.*, 289.
- Malhotra, N., Birks, D. (2006). *Marketing research: An applied Approach 3rd European edition*. Harlow: Pearson Education
- Mensah, L. D., & Julien, D. (2011). Implementation of food safety management systems in the UK. *Food control*, 22(8), 1216-1225.
- Mohd Naw, N., & Mohd Nasir, N. I. (2014). Consumers' attitude toward the food safety certificate (FSC) in Malaysia. *Journal of Food Products Marketing*, 20(sup1), 140-150.
- Morales-de la Peña, M., Welti-Chanes, J., & Martín-Belloso, O. (2019). Novel technologies to improve food safety and quality. *Current opinion in food science*, 30, 1-7.
- Psomas, E. L., & Kafetzopoulos, D. P. (2015). HACCP effectiveness between ISO 22000 certified and non-certified dairy companies. *Food Control*, 53, 134-139.
- Rincon-Ballesteros, L., Lannelongue, G., & Gonzalez-Benito, J. (2019). Implementation of the Brc food safety management system in Latin American countries: Motivations and barriers. *Food Control*, 106, 106715.
- Robson, C. (2007). *The research of the real world, a tool for social scientists and professional researchers*, Athens: Gutenberg Publications.

- Sampaio, P., Saraiva, P., & Guimarães Rodrigues, A. (2009). ISO 9001 certification research: questions, answers and approaches. *International journal of quality & reliability management*, 26(1), 38-58.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2016). *Research methods for business students*. Harlow: Pearson.
- Saunders, M.N.K., Lewis, P. and Thornhill, A. (2019). *Research Methods for Business Students*. 8th Edition, Pearson, London.
- Schleifer, P., & Sun, Y. (2020). Reviewing the impact of sustainability certification on food security in developing countries. *Global Food Security*, 24, 100337.
- Schoenfuss, T. C., & Lillemo, J. H. (2014). Food safety and quality assurance. *Food processing: principles and applications*, 233-247.
- Simoglou, K. B., & Roditakis, E. (2022). Consumers' benefit—risk perception on pesticides and food safety—a survey in Greece. *Agriculture*, 12(2), 192.
- Sun, Y. M., & Ockerman, H. W. (2005). A review of the needs and current applications of hazard analysis and critical control point (HACCP) system in foodservice areas. *Food control*, 16(4), 325-332.
- Teixeira, S., & Sampaio, P. (2013). Food safety management system implementation and certification: survey results. *Total Quality Management & Business Excellence*, 24(3-4), 275-293.
- Tonsor, G. T., Schroeder, T. C., & Pennings, J. M. (2009). Factors impacting food safety risk perceptions. *Journal of Agricultural Economics*, 60(3), 625-644.
- Violaris, Y., Bridges, O., & Bridges, J. (2008). Small businesses—big risks: current status and future direction of HACCP in Cyprus. *Food Control*, 19(5), 439-448.
- Wilson, A. (2003), *Marketing Research, An integrated approach*, Essex Pearson Education Limited
- Wrenn, B., Stevens, R., Loudon, D. (2007), *Marketing research: text and cases*, New York: Haworth publications.

- Wu, W., Zhang, A., van Klinken, R. D., Schrobback, P., & Muller, J. M. (2021). Consumer trust in food and the food system: a critical review. *Foods*, *10*(10), 2490.
- Zanetta, L. D. A., Mucinhato, R. M. D., Hakim, M. P., Stedefeldt, E., & da Cunha, D. T. (2022). What motivates consumer food safety perceptions and beliefs? A scoping review in BRICS countries. *Foods*, *11*(3), 432.

Παραρτήματα

Α. Ερωτηματολόγιο

Είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και ειδικότερα στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Διαχείρισης και Τεχνολογίας Ποιότητας. Στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας πραγματοποιώ μια έρευνα σχετικά με την **επίδραση των πιστοποιήσεων ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων στην εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην Ελλάδα**. Γι' αυτό το λόγο, σας παρακαλώ να συμπληρώσετε το παρακάτω ερωτηματολόγιο.

Σας διαβεβαιώνω ότι τα στοιχεία του ερωτηματολογίου θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς και ότι τα προσωπικά σας στοιχεία θα παραμείνουν απολύτως εμπιστευτικά. Επίσης, σας ενημερώνω ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου απαιτεί λίγα λεπτά από τον χρόνο σας.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για την πολύτιμη συμμετοχή σας και για τον χρόνο που μου διαθέσατε.

A. Παρακαλώ συμπληρώστε το βαθμό συμφωνίας σας ή διαφωνίας σας για κάθε μία από τις παρακάτω προτάσεις χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα: (1= Διαφωνώ απόλυτα, 2= Διαφωνώ, 3= Ούτε συμφωνώ/ Ούτε διαφωνώ, 4= Συμφωνώ, 5= Συμφωνώ απόλυτα)

Διαφωνώ
απόλυτα

Συμφωνώ
απόλυτα

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: Ευαισθητοποίηση και γνώση σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων					
1. Γνωρίζω ότι υπάρχουν πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας τροφίμων, όπως το HACCP και το ISO 22000.	1	2	3	4	5
2. Δίνω προσοχή στις πληροφορίες πιστοποίησης που αναγράφονται στις συσκευασίες τροφίμων.	1	2	3	4	5
3. Θεωρώ ότι είμαι επαρκώς ενημερωμένος/η σχετικά με τις πιστοποιήσεις τροφίμων.	1	2	3	4	5
4. Αναγνωρίζω εύκολα λογότυπα και σήματα πιστοποίησης τροφίμων πάνω στις συσκευασίες.	1	2	3	4	5
5. Πιστεύω ότι οι καταναλωτές στην Ελλάδα γνωρίζουν τη σημασία των πιστοποιήσεων τροφίμων.	1	2	3	4	5
ΕΝΟΤΗΤΑ Β: Αντιληπτή αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα των πιστοποιήσεων					
6. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων συμβάλλουν ουσιαστικά στη διασφάλιση της ποιότητας των προϊόντων.	1	2	3	4	5
7. Εμπιστεύομαι τις επιχειρήσεις τροφίμων που διαθέτουν πιστοποιήσεις ασφάλειας τροφίμων.	1	2	3	4	5
8. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων μειώνουν τον κίνδυνο αγοράς μη ασφαλών προϊόντων.	1	2	3	4	5
9. Οι φορείς που απονέμουν πιστοποιήσεις τροφίμων λειτουργούν αξιόπιστα και αντικειμενικά.	1	2	3	4	5
10. Τα πιστοποιημένα τρόφιμα είναι γενικά πιο ασφαλή από τα μη πιστοποιημένα.	1	2	3	4	5
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: Εμπιστοσύνη καταναλωτή προς τα πιστοποιημένα τρόφιμα					
11. Νιώθω μεγαλύτερη εμπιστοσύνη όταν αγοράζω τρόφιμα με πιστοποιήσεις ποιότητας και ασφάλειας.	1	2	3	4	5
12. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων ενισχύουν το αίσθημα ασφάλειας που έχω ως καταναλωτής.	1	2	3	4	5
13. Είμαι πιο πιθανό να επιλέξω ένα προϊόν όταν διαθέτει αναγνωρισμένη πιστοποίηση.	1	2	3	4	5

14. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων αυξάνουν την εμπιστοσύνη μου προς την εταιρεία παραγωγής.	1	2	3	4	5
15. Θεωρώ ότι τα πιστοποιημένα τρόφιμα είναι πιο αξιόπιστα συνολικά.	1	2	3	4	5
ΕΝΟΤΗΤΑ Δ: Επίδραση των λογοτύπων και ετικετών πιστοποίησης στην αγοραστική συμπεριφορά					
16. Τα λογότυπα πιστοποίησης επηρεάζουν θετικά την απόφασή μου να αγοράσω ένα προϊόν.	1	2	3	4	5
17. Ελέγχω τις ετικέτες πιστοποίησης πριν αγοράσω τρόφιμα.	1	2	3	4	5
18. Προτιμώ προϊόντα που φέρουν εμφανή σήματα ποιότητας και ασφάλειας.	1	2	3	4	5
19. Θα πλήρωνα υψηλότερη τιμή για ένα πιστοποιημένο προϊόν τροφίμων.	1	2	3	4	5
20. Η παρουσία πιστοποιήσεων στη συσκευασία επηρεάζει την τελική επιλογή προϊόντος.	1	2	3	4	5
ΕΝΟΤΗΤΑ Ε: Στάσεις και συμπεριφορές απέναντι στην ασφάλεια τροφίμων					
21. Η ασφάλεια των τροφίμων αποτελεί βασικό κριτήριο στις αγορές μου.	1	2	3	4	5
22. Ανησυχώ για πιθανούς κινδύνους που σχετίζονται με την ποιότητα των τροφίμων.	1	2	3	4	5
23. Οι διατροφικές κρίσεις και τα σκάνδαλα επηρεάζουν την εμπιστοσύνη μου στα τρόφιμα.	1	2	3	4	5
24. Οι επιχειρήσεις τροφίμων πρέπει να επικοινωνούν περισσότερο τις πιστοποιήσεις που διαθέτουν.	1	2	3	4	5
25. Οι πιστοποιήσεις τροφίμων συμβάλλουν στην προστασία της δημόσιας υγείας.	1	2	3	4	5

Β. Δημογραφικά στοιχεία

ΦΥΛΟ:

Άνδρας ☐

Γυναίκα ☐

ΗΛΙΚΙΑ

.....

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Δευτεροβάθμια/ΤΕΚ ☐

Απόφοιτος ΑΕΙ/ΤΕΙ ☐

Κάτοχος Μεταπτυχιακού ☐

PhD ☐

ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Κάτω από 800 € ☐

801-1200 ☐

1201-1800€ ☐

1801-2500€ ☐

>2500€ ☐

Σχόλια σχετικά με την έρευνα (προαιρετικά)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Σας ευχαριστώ θερμά για το χρόνο και την προσπάθεια σας !

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.